SPIKKING FRA A TIL Å

11 ENKLE PROSJEKTER

Dyr · figurer · redskaper · pynt

2026-UTGAVEN

SINDRE BAKKE

LIBROVA

BOK 2 · GRATIS

11 enkle prosjekter

Dyr, figurer, redskaper og pynt

Steg for steg

Sindre Bakke

LIBROVA · 2026

Ditt kundeområde
Alle bøkene i pakken finner du alltid på denne adressen:
https://librova.eu/nb-no/pages/kundeomrade-spikking-k7w3qd

11 enkle prosjekter – Dyr, figurer, redskaper og pynt
Sindre Bakke

© 2026 Librova. Alle rettigheter forbeholdt. Publikasjonen er kun til kjøperens personlige bruk. Kopiering, spredning og videresalg uten forlagets tillatelse er ikke tillatt.

Sikkerhet: spikkekniver og treskjæringsverktøy er skarpe. Skjær alltid bort fra kroppen, bruk kuttbeskyttende hanske og tommelbeskytter, og arbeid med god belysning og et stødig underlag. Barn skal bare spikke med en voksen ved siden av. Ha et førstehjelpsskrin i nærheten. Ved alvorlige kuttskader: ring 113.

Innhold

1. Et ord fra forfatteren
2. Før du begynner: sikkerhetspåminnelser og utstyret ditt
3. Prosjekt 1: Stekespade
4. Prosjekt 2: Bokmerke med blad
5. Prosjekt 3: Liten fisk
6. Prosjekt 4: Treskje
7. Prosjekt 5: Bladfat
8. Prosjekt 6: Pinnsvin
9. Prosjekt 7: Ugle
10. Prosjekt 8: Skilpadde
11. Prosjekt 9: Honningpinne
12. Prosjekt 10: Sittende bjørn
13. Prosjekt 11: Liten gjeter til julekrybben
14. Gaveideer: innpakning og hilsen

Et ord fra forfatteren

Hei, jeg heter Sindre Bakke. Holder du denne boken i hendene, har du sannsynligvis allerede tatt noen spon av et stykke tre og kjent den lille gleden det gir når en kniv glir rent langs fibrene. Eller kanskje du har lest den første boken i serien, spikket den lille fuglen, soppen og nissen, og nå spør du deg selv: «Hva i all verden skal jeg spikke nå?»

Denne boken er skrevet for å svare på akkurat det spørsmålet. Da jeg begynte, var det aldri selve knivføringen som var vanskeligst. Det vanskelige var å vite hva jeg skulle lage når de første øvelsene var unnagjort. Jeg fant prosjekter som var for enkle og ikke lærte meg noe nytt, eller fine prosjekter som var for vanskelige og endte halvferdige i en skuff. Det jeg savnet, var en vei å gå: en rekke gjenstander i fornuftig rekkefølge, der hver enkelt la til én ny ferdighet oppå dem jeg allerede hadde.

Dette finner du i boken

Her finner du **11 prosjekter med veiledning**, ordnet fra det enkleste til det mest krevende. Det er kjøkkenredskaper, små dyr, en pyntegjenstand, en liten gjeter til julekrybben og mange ideer til hvordan du kan gjøre det hele om til en hjemmelaget gave. For hvert prosjekt får du:

- anbefalt tresort, størrelsen på emnet og verktøyene du trenger;
- en mal med mål i millimeter, klar til å overføres til treet;
- nummererte trinn, fra grovt emne til ferdig overflate;
- et omtrentlig tidsanslag, de vanligste feilene og hvordan du unngår dem;
- en overflatebehandling som passer til bruken, og noen variasjoner slik at du kan gjøre gjenstanden til din egen.

Tidene jeg oppgir, gjelder for en som er i ferd med å lære, pauser inkludert. Bruker du dobbelt så lang tid, er det helt i orden. Treet har det ikke travelt, og det bør ikke du ha heller.

Slik foreslår jeg at du bruker boken

Jeg ville fulgt rekkefølgen på prosjektene, i hvert fall første gang. Stekespaden lærer deg å føre eggen langs en lang flate, bokmerket gjør deg vant til stoppkutt og innrissede linjer, og den lille fisken lærer deg å runde av et volum. Treskjeen samler alt dette og introduserer deg for krokkniven. Etter det kommer dyrene, med stadig mer tredimensjonale former, helt fram til den sittende bjørnen og den lille gjeteren, som krever tålmodighet og et godt øye for proporsjoner.

Hvis et prosjekt ikke blir slik du hadde håpet, så ikke kast det. Sett det på en hylle ved siden av det neste. Noen uker senere

ser du forskjellen mellom den første og den tredje gjenstanden din, og det er den forskjellen som viser at du virkelig lærer. Jeg har fortsatt min første skje: den er skjev og tung, og skaftet er altfor kort, men den minner meg om hvor jeg startet.

Et løfte om sikkerhet

Hvert prosjekt har en sikkerhetsboks. Den står der ikke av gammel vane. Spikkeverktøy må være svært skarpe, og et øyeblikks uoppmerksomhet er nok til at du kan skade deg. Les kapittel 2 nøye før du begynner, og les boksen for hvert prosjekt en gang til før du tar kniven i hånden. Skjær alltid bort fra kroppen, hold emnet stødig, bruk kuttbeskyttende hanske på hånden som holder treet, og stopp når du er sliten.

> Denne boken er skrevet for voksne. Hvis du vil spikke sammen med et barn eller en ungdom, må en voksen alltid sitte ved siden av. Velg de enkleste prosjektene, og sjekk verktøyet på hvert trinn.

Jeg kan ikke love at gjenstandene dine blir perfekte. Det jeg kan love, er at når du kommer til det siste prosjektet, ser du på en lindeklosse med nye øyne: du ser allerede formen som ligger inni, og du vet hvilken side du skal starte på. Og kanskje oppdager du, slik jeg gjorde, at timene ved arbeidsbenken går uten at du merker det.

Gjør i stand hjørnet ditt, slip kniven, så setter vi i gang.

Sindre Bakke

Før du begynner: sikkerhetspåminnelser og utstyret ditt

Dette kapittelet samler på noen få sider alt du trenger å ha for hånden før du tar fatt på de 11 prosjektene: sikkerhetsreglene, verktøyene, tresortene, hvordan du overfører malene og hvordan du leser prosjektkortene. Har du allerede lest den første boken, vil mye virke kjent. Les det likevel en gang til: det er nettopp når vi føler oss trygge at vi slurver.

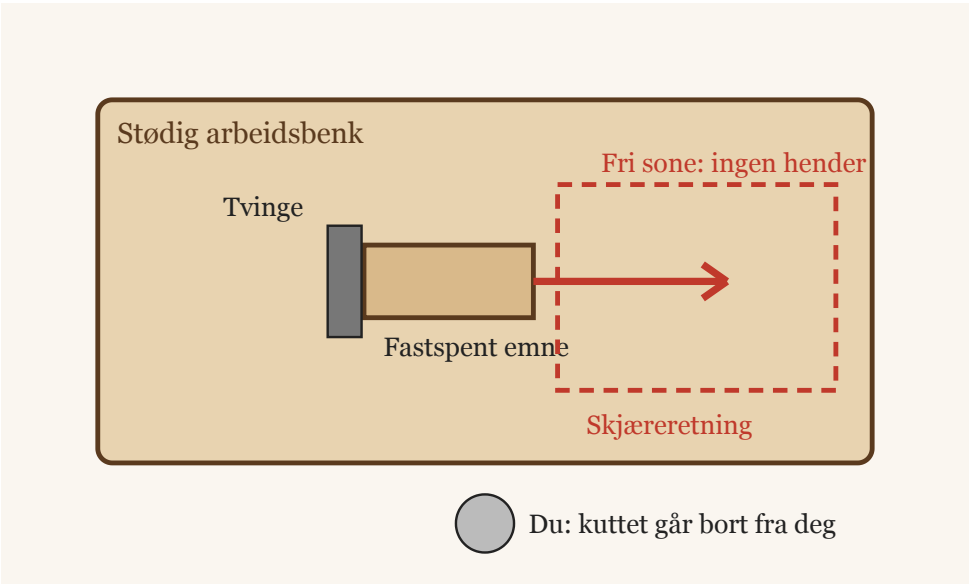
Sikkerhetsreglene du aldri må glemme

> **Sikkerhet:** spikkeverktøy er laget for å skjære i tre med svært lite kraft, og de skjærer i hud med enda mindre. Les disse reglene før hver økt, helt til de sitter i ryggmargen.

1. **Hold alltid eggen skarp.** Det høres ut som en selvmotsigelse, men det er kniven som ikke skjærer som skader deg: den får deg til å presse hardt, og når treet plutselig gir etter, havner hånden der den ikke skal. Strope eggen på lær hvert 20. til 30. minutt du arbeider.
2. **Skjær bort fra kroppen.** Før hvert kutt spør du deg selv: «Hvis kniven glipper nå, hvor ender den?» Hvis svaret er «i

hånden, låret eller brystet mitt», må du endre grep eller plasseringen av emnet.

3. **Kuttbeskyttende hanske på hånden som holder emnet**, og beskyttelse for tommelen (en tommelbeskytter i lær eller kraftig tape) på hånden som skyver kniven i tommelgrep. Vær oppmerksom: kuttbeskyttende hansker tåler at eggen glir over dem, men *ikke* at en spiss drives inn med kraft. De er ingen rustning.
4. **Hvil aldri emnet mot låret eller brystet** mens du skjærer mot deg selv. Bruk arbeidsbenken, en tvinge eller et anslag.
5. **Hold skjæresonen fri.** Foran eggen skal det ikke være fingre, bein, ledninger, kjæledyr eller barn.
6. **En stødig arbeidsbenk og godt lys.** Et vaklende bord og lys som kaster skygge over emnet er to vanlige årsaker til dårlige kutt.
7. **Faste pauser.** Reis deg hvert 40. til 45. minutt, løsne på hendene og drikk et glass vann. Tretthet gjør grepet ditt mindre presist.
8. **Kniver alltid i slira** når du ikke bruker dem. La aldri en kniv ligge åpen på benken eller i lommen.

Emnet holdes i ro på benken, eggen beveger seg bort fra kroppen din, og det er ingenting foran kuttet.

Hvis du skjærer deg

- Trykk straks mot såret med en ren kompress eller klut, og hold trykket i flere minutter uten å slippe.
- Hold hånden hevet, over hjertehøyde.
- Hvis noe sitter fast i huden (en stor flis, tuppen av et blad), må du ikke dra det ut: legg bandasje rundt og få det sett til.
- Ring **113** hvis blødningen ikke stopper, hvis kuttet er dypt, hvis du ikke kan bevege en finger ordentlig, eller hvis du kjenner prikking.
- Sjekk at stivkrampevaksinen din er oppdatert. Er du i tvil, spør fastlegen eller apoteket.

Ha et lite førstehjelpsskrin nær arbeidsbenken, ikke i et annet rom.

Støv og overflatebehandling

- Når du pusser, bruk FFP2-støvmaske og arbeid i et godt ventilert rom. Fint trestøv skal ikke pustes inn, særlig ikke støv fra valnøtt og andre hardtreslag.
- Filler som er dynket i linolje, kan varme seg opp av seg selv og ta fyr. Etter bruk legger du dem utover utendørs til tørk, og først når de er tørre og stive kaster du dem i søpla.
- På kjøkkenredskaper bruker du bare produkter som er godkjent for kontakt med mat: næringsmiddelgodkjent mineralolje (parafinolje) eller ren bivoks.

Utstyret til de 11 prosjektene

Du trenger ikke et verksted. Alle prosjektene kan lages med noen få verktøy som du finner i jernvareforretninger, hobbybutikker, byggevarehus, hos spesialforhandlere for treskjæring eller på nett. Velg enkle, solide verktøy, og la deg ikke friste av enorme sett.

Verktøy	Hva det brukes til	Prosjekter
Spikkekniv, 3–4 cm egg	Nesten alle kutt: grovhugging, avrunding, detaljer	Alle

Verktøy	Hva det brukes til	Prosjekter
Krokkniv (buet egg)	Uthuling av skjeer og boller	Skje, lite fat, honningpinne (valgfritt)
Liten U-stikkskjær, 6–10 mm	Fordypninger, pigger, fjær	Lite fat, pinnsvin, ugle, bjørn
V-stikkskjær, 3–6 mm (valgfritt)	Riller og dekorlinjer	Bokmerke, skilpadde, honningpinne
Baufil eller tapp-sag	Saging av omrisset og fjerning av store biter	Alle
To skrutvinger eller en skrustikke	Holder emnet i ro mens du sager	Alle
Håndbor eller navar, 4 mm bor	Hull til bånd og snorer	Bokmerke, stekespade, skje
Slipestein og en lærreim med pussemiddel	Holder eggen skarp	Alle
Sandpapir korn 120, 180, 240, 320	Finpuss av overflatene	Alle
Kuttbeskyttende hanske, tommelbeskytter, FFP2-maske	Beskyttelse	Alle
Myk blyant, linjal, skyvelære eller målebånd	Avmerking og måling	Alle

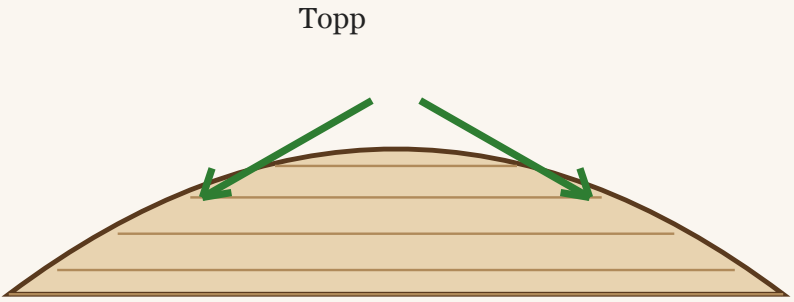
Tresortene vi skal bruke

Alle tresortene på listen kan du finne i Norge, hos en trelastforhandler, en spesialforhandler for treskjæring, en hobbybutikk eller på nett. Be alltid om godt tørket trevirke uten kvister og sprekker, bortsett fra skjeene av grønt tre.

- **Lind:** hovedtreet i denne boken. Mykt, med fin og jevn fiber, og det lar seg skjære i alle retninger. Perfekt til dyr og figurer.
- **Or og osp:** billige og myke, gode til prøveemner og øvingskopier.
- **Furu:** duftende og ganske mykt. Den har noen kvister, men er behagelig å spikke i.
- **Bjørk, kirsebær og valnøtt:** hardere, vakre og slitesterke. Utmerket til kjøkkenredskaper når du har fått taket på det.
- **Grønne greiner av lind, or eller selje:** ferskt kappet er de myke og lette å arbeide med. Ideelt til din første skje.
- **Gran og vanlig konstruksjonsvirke fra byggevarehuset:** bare til øving. Forskjellen i hardhet mellom årringene gjør det vanskelig å få til fine detaljer.

Fiberretningen: gullregelen

Husker du regelen fra den første boken? Du skjærer **nedover** med fibrene, det vil si fra de høyere delene mot de lavere, som når du stryker en katt med hårene. Hvis treet revner og etterlater en ru overflate, skjærer du mot fibrene: snu emnet og skjær i motsatt retning.

Grønn: fra det høyeste punktet og nedover (rent kutt)

På en avrundet form starter du på det høyeste punktet og arbeider deg ned mot sidene: slik revner ikke fibrene.

Slik overfører du en mal til treet

1. Les malen for prosjektet: alle målene er i millimeter. Hvis du vil ha en større eller mindre gjenstand, ganger du alle målene med det samme tallet.

2. Tegn omrisset på kartong i full størrelse, med linjal og blyant, og klipp det ut.
3. Legg kartongen på emnet slik at fibrene går i den angitte retningen (i de fleste prosjektene går fibrene langs den lengste dimensjonen), og tegn rundt omrisset med blyant.
4. Tegn alltid minst to vinkler: ovenfra eller forfra, og fra siden. Én vinkel er ikke nok for en tredimensjonal gjenstand.
5. Merk delene som skal fjernes, med et lite kryss. Det virker unødvendig, men det forhindrer mange feil.

Slik leser du prosjektkortene

Hvert prosjekt begynner med en infolinje: **vanskelighetsgrad** fra 1 til 5, omtrentlig **tid**, anbefalt **tresort**, **verktøy** og **emnestørrelse**. På malene er den hele linjen det ferdige omrisset, den røde stiplede linjen viser hvor du skal sage eller skjære, og de blå dimensjonene er målene i millimeter.

> **Tips:** gjør klar to emner til hvert prosjekt. Hvis det første blir ødelagt, har du det andre klart og mister ikke motet. Hvis det første blir bra, blir det andre en gave.

Noen få skarpe, velordnede verktøy er nok til alle prosjektene i boken.

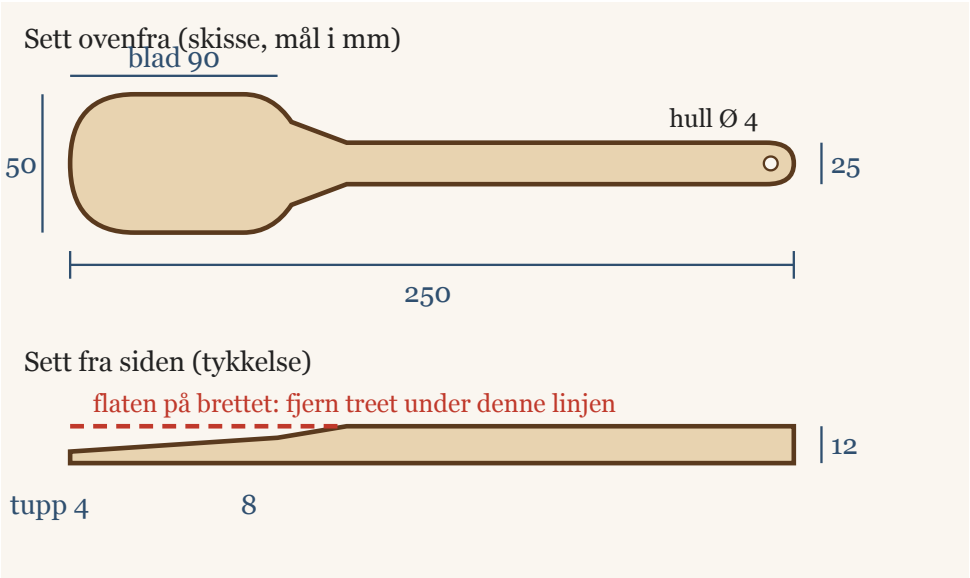
Foto: Demiahl / Pixabay

Prosjekt 1: Stekespade

La oss begynne med noe du kommer til å bruke hver dag: en flat stekespade til å røre i en saus, snu grønnsaker i stekepannen eller skrape bunnen av en kasserolle. Det er det ideelle første prosjektet, for du arbeider med et brett som allerede er tynt: mesteparten av formen kommer fra sagen, og kniven brukes først og fremst til å fase, tynne ut og runde av. Du lærer å føre eggen langs lange flater, å styre tykkelsen og å lese fibrene langs hele gjenstanden.

En hjemmelaget stekespade har én fordel framfor en kjøpt: du kan gi den akkurat den formen du vil. For høyrehendte eller venstrehendte, med rett eller skrå tupp, bred eller smal. Den jeg foreslår, er en klassiker, rett og symmetrisk, som passer for alle.

Malen

Stekespade: lengde 250 mm, blad 50 mm bredt og 90 mm langt, skaft 25 mm bredt. Fra siden avtar tykkelsen fra 12 mm i skaftet til 4 mm ved tuppen.

Stekespade

Vanskelighetsgrad 1–2 · Tid: 2–3 timer · Tre: lind, kirsebær eller valnøtt · Verktøy: baufil, spikkekniv, tvinger, håndbor · Emnestørrelse: brett 260 × 55 × 12 mm

En flat, solid stekespade, med et tynt blad som glir under maten og et avrundet skaft som sitter godt i hånden. Prosjektet som lærer deg å styre tykkelsen.

MATERIALER

- 1 trebrett på 260 × 55 × 12 mm, med rette fibre langs lengden og uten kvister. Lind er enklest. Kirsebær og valnøtt holder lenger på kjøkkenet.
- Kartong, blyant, linjal.
- Sandpapir korn 120, 180, 240.
- Næringsmiddelgodkjent mineralolje eller ren bivoks.

TRINN FOR TRINN

1. Tegn malen på kartong i full størrelse: lengde 250 mm, blad 50 × 90 mm med avrundede hjørner (radius omtrent 20 mm), en overgang på 30 mm mellom blad og skaft, skaft 25 mm bredt.
2. Tegn rundt formen på brettet, med stekespadens akse parallelt med fibrene. Tegn også en linje midt på tykkelsen langs hele kanten: den hjelper deg å fase symmetrisk.

3. Spenn brettet fast til benken med to tvinger, slik at delen som skal sages, stikker ut. Sag ut omrisset med baufilen, og hold deg 1–2 mm utenfor linjen. Flytt tvingene så ofte du trenger: hold aldri emnet med hånden nær sagbladet.
4. Med kniven skjærer du omrisset ned til linjen med skyvekutt, alltid bort fra kroppen. I overgangen mellom blad og skaft skifter fibrene retning: arbeid fra sidene mot det smaleste stedet, aldri omvendt.
5. Merk den endelige tykkelsen på siden: 12 mm i skaftet, avtagende til 8 mm ved begynnelsen av bladet og 4 mm ved tuppen.
6. Tynn ut bladet på begge flatene med lange, lette kutt, og arbeid fra skaftet mot tuppen. Ta litt av gangen, og sjekk tykkelsen ofte med skyvelære, eller ved å se på kanten mot lyset.
7. Lag en fasekant på tuppen: én skrå flate på omtrent 30° på den ene siden (eller på begge, hvis du vil ha en symmetrisk spade). Det er denne kanten som glir under maten.
8. Rund av kantene på skaftet med skyvekutt, til tverrsnittet er nesten ovalt. Prøv å holde i den ofte: den skal sitte behagelig, uten kanter som trykker i håndflaten.

9. Bor et hull på 4 mm, 8 mm fra enden av skaftet, med håndboret, mens emnet er fastspent. Utvid inngangen litt med tuppen av kniven ved å vri den forsiktig.
10. Kontroller symmetrien ved å se på spaden ovenfra og fra siden. Rett opp tykkere partier med små kutt.

> **Sikkerhet:** når du tynner ut bladet, er emnet tynt, og kniven kan plutselig skli ut av treet. Spenn spaden fast til benken med bladet stikkende ut, eller hvil den mot et anslag, og bruk kuttbeskyttende hanske på hånden som holder den. Hvil den aldri på låret.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **Bladet for tynt nær skaftet:** det er stedet som får mest belastning når du rører. La det være minst 8 mm ved begynnelsen av bladet.
- **Kutt mot fibrene i overgangen:** fibrene revner og etterlater hull. Skift retning så snart du kjenner at kniven «drar».
- **Skarpe kanter på skaftet:** etter ti minutters bruk gjør de vondt. Rund også godt av endene.
- **Ujevn tykkelse:** se på emnet fra siden mot lyset. De mørkere områdene er tykkere.

OVERFLATEBEHANDLING

Puss med korn 120, deretter 180 og 240, alltid langs fibrene. Fukt spaden med en våt klut og la den tørke i en time: fibrene reiser seg litt. Gå over den på nytt med 240. Dette trinnet hindrer at spaden blir ru første gang den vaskes. Til slutt stryker du på et tynt lag næringsmiddelgodkjent mineralolje, lar det trekke inn i 20 minutter og tar bort overskuddet med en klut. Gjenta etter ett døgn. For en silkemykere følelse avslutter du med litt bivoks.

VARIASJONER

Spade for venstre- eller høyrehendte: skjær tuppen på skrå, omtrent 20°, mot den siden du skal bruke den på. **Smal spade:** blad 35 mm bredt, ideelt til glass. **Spade med slisser:** bor tre hull på 8 mm i bladet til å røre i grøt. I kirsebær eller valnøtt ender du opp med en elegant gave.

Vask spaden for hånd i varmt vann med litt oppvaskmiddel, tørk den med en gang og la den aldri ligge i vann. Den må ikke i oppvaskmaskinen. Når treet ser matt ut, stryker du på et tynt lag næringsmiddelgodkjent olje på nytt.

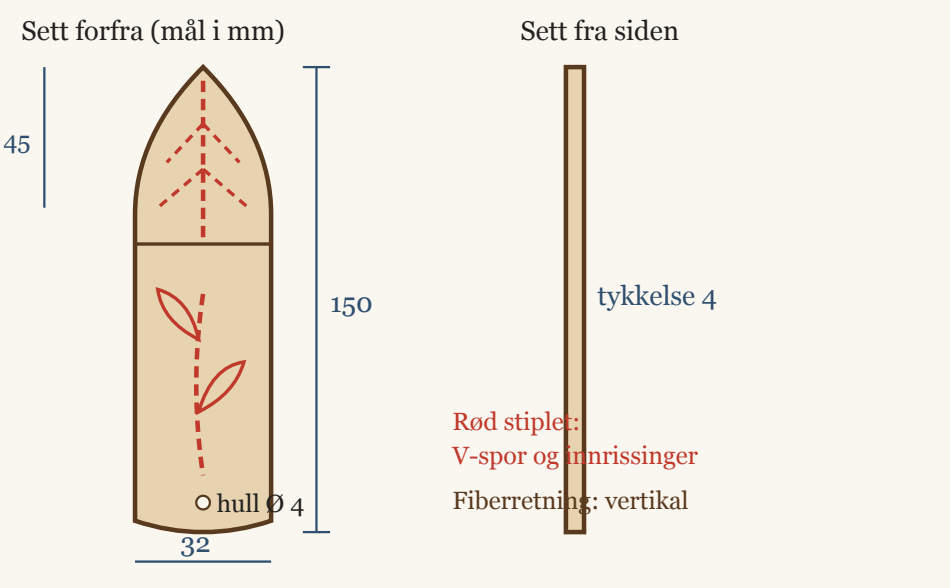
Tips: før du pusser, kan du prøve å ferdigstille hele spaden bare med kniven, med lange, jevne kutt. Hvis eggen er skarp, er overflaten allerede glatt og blank, og du trenger bare litt sandpapir.

Prosjekt 2: Bokmerke med blad

Det andre prosjektet er lite, lett og raskt: et bokmerke i tynt tre med bladformet ende og en liten kvist risset inn langs midten. Her trenger ikke kniven å fjerne mye tre, men den må være presis. Du lærer to teknikker som du kommer til å bruke i nesten alle prosjektene som følger: **stoppkuttet**, som avgrenser et område og hindrer at fibrene splittes forbi linjen, og **V-sporet**, laget med to skrå kutt som møtes i bunnen.

Et bokmerke er også en av de mest verdsatte gavene: det trenger svært lite tre, det kan sendes i en konvolutt, og det holder den som får det med selskap hver gang en bok åpnes. Lag ett til deg selv, og hvis du liker resultatet, gjør klar en liten serie.

Malen

Bokmerke: 150 × 32 × 4 mm. Den formede spissen tar de første 45 mm, og bladet når ned til 60 mm. Under det følger en kvist med to små blad skåret med V-spor. Hullet på 4 mm er til båndet.

Bokmerke med blad

Vanskelighetsgrad 1–2 · Tid: 1½–2 timer · Tre: lind eller kirsebær · Verktøy: spikkekniv, baufil, tvinge, håndbor, V-stikkskjær (valgfritt) · Emnestørrelse: list 160 × 35 × 5 mm

Et tynt bokmerke med bladformet spiss og en utskåret kvist: det perfekte prosjektet for å lære stoppkutt og rene V-spor.

MATERIALER

- 1 list av lind eller kirsebær på 160 × 35 × 5 mm, med rette fibre langs lengden, uten kvister eller sprekker.
- Et stykke restebrett som arbeidsunderlag, omtrent 200 × 80 × 15 mm.
- Sandpapir korn 180, 240, 320.
- Bomullsbånd eller snor, 25 cm.
- Bivoks eller ubehandlet linolje.

TRINN FOR TRINN

1. Tegn omrisset: et rektangel på 150 × 32 mm. I de første 45 mm øverst gjør du rektangelet om til en bladspiss med to symmetriske kurver som møtes på midten.
2. Merk av bladets midtnerve (fra spissen og ned til 55 mm fra toppen) og fire sidenerver som skråner mot spissen. Ved 60 mm fra toppen tegner du en tynn linje som skiller bladet fra selve bokmerket.

3. På selve bokmerket tegner du en lett buet kvist på 80 mm, med to mandelformede småblad på omtrent 20 × 8 mm, ett på hver side.
4. Spenn listen fast til benken og sag de to kurvene i spissen, og hold deg 1 mm utenfor linjen. Gjør ferdig med kniven, alltid fra den brede delen mot spissen, slik at fibrene ikke splittes.
5. Legg listen på restebrettet. Langs linjen som skiller bladet fra selve bokmerket, lager du et **stoppkutt**: knivspissen loddrett, trykk bestemt, men uten å tvinge, 1 mm dypt.
6. Senk overflaten på bladet litt mot stoppkuttet med små skrå kutt, slik at bladet ser ut til å ligge oppå bokmerket. Fjern 1 mm på det meste.
7. Skjær midtnerven med et **V-spor**: et første kutt som skråner omtrent 30° på den ene siden av linjen, et andre skrått kutt på den andre siden. De to kuttene må møtes i bunnen, og sponet skal løsne av seg selv, uten å rive. Maksimal dybde 1 mm.
8. Gjenta med sidenervene, og begynn alltid ved midtnerven og arbeid utover mot kanten, aldri omvendt.
9. Skjær kvisten med et V-spor og omrisset av de to småbladene med stoppkutt. Senk utsiden av

småbladene litt slik at de trer fram.

10. Bor hullet på 4 mm, 8 mm fra bunnen, mens emnet er fastspent på restebrettet: slik splintrer ikke treet når boret kommer gjennom.
11. Rund av alle kantene på omrisset lett, slik at bokmerket ikke skader sidene.

> **Sikkerhet:** en list på 5 mm er tynn, og eggen går lett gjennom den. Hold den aldri i håndflaten mens du skjærer: legg den på restebrettet, hold den i ro med hansken på hånden et godt stykke unna kuttlinjen, og arbeid med spissen av kniven i korte, kontrollerte bevegelser.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **For dype spor:** listen svekkes og kan knekke. Hold deg innenfor 1 mm.
- **Nerver skåret fra kanten mot midten:** fibrene åpner seg og bladet flises. Begynn alltid ved midtnerven.
- **For tynn spiss:** en spiss tupp brekker i en veske. La den være litt avrundet, med en radius på 2–3 mm.
- **Hull for nær kanten:** treet sprekker. La det være minst 8 mm.

OVERFLATEBEHANDLING

Puss de flate overflatene med korn 180 og deretter 240, og vikle papiret rundt en liten treklosse og hold deg unna sporene: hvis du pusser dem, mister de skarpheten. Bruk 320 bare på kantene. Stryk på et tynt lag bivoks og pol med en bomullsklut etter 15 minutter. Hvis du bruker linolje, la den tørke i minst 48 timer før du legger bokmerket i en bok, for fersk olje kan sette flekker på papiret, og legg den brukte filla utover utendørs. Træ båndet gjennom og knyt en knute.

VARIASJONER

Initialer: i stedet for kvisten skjærer du initialene til den som skal få bokmerket, med bokstaver på 15 mm i enkle versaler. **Olivenblad:** gjør spissen smalere og mer langstrakt og skjær tre slanke småblad. **To farger:** farg bare sporene, med en mørkebrun vannbasert tusj, før du voksbehandler.

Gjør klar flere lister samtidig: å merke av, sage og pusse fem bokmerker i en serie tar bare litt lengre tid enn å lage to, og repetisjonen forbedrer presisjonen i V-sporene dine kraftig.

Tips: før du skjærer bokmerket, øv på V-sporene på en kapp av samme tresort. Lag minst ti spor på rad: når sponene kommer ut hele, i form av en bitteliten trekant, er du klar.

Prosjekt 3: Liten fisk

Med den lille fisken går du fra flate overflater til avrundede volumer. Det er den første virkelig tredimensjonale gjenstanden i boken, men formen er så enkel at den tilgir nesten alle unøyaktigheter: en dråpeformet kropp, en slank hale, et øye og noen linjer til finnene. Du lærer å arbeide ut fra to vinkler, fra siden og ovenfra, og å **runde** en kloss uten å miste symmetrien.

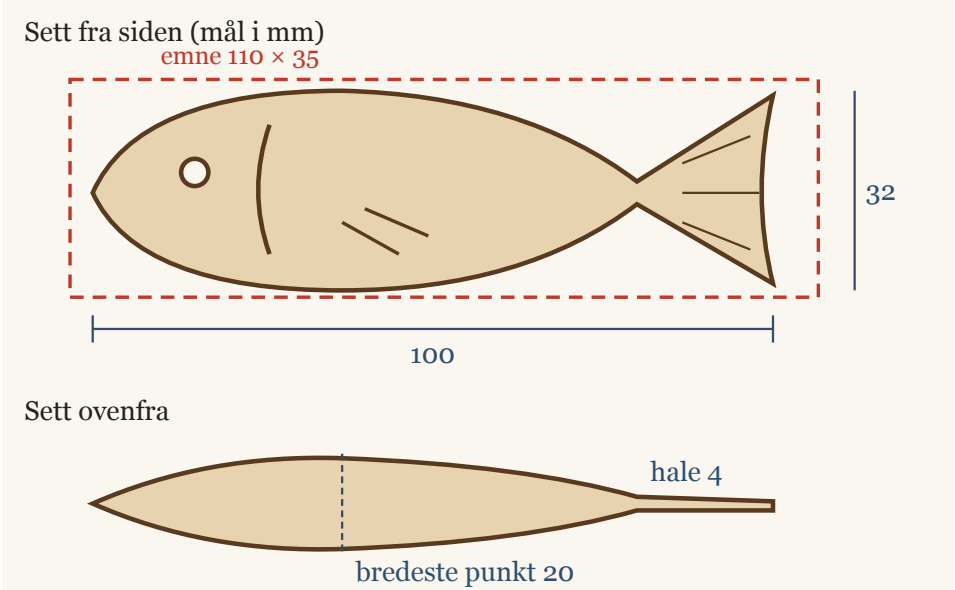
Den lille fisken kan bli pynt, et anheng på en snor, en kjøleskapsmagnet eller et lite leketøy (ubehandlet, og alltid under oppsyn av en voksen). Når du har forstått metoden, lager du en hel stim, med en halvtime per fisk.

Un pesce intagliato nel legno: le forme semplici funzionano meglio.

Foto: 2Ole2 / Pixabay

Malen

Liten fisk: 100 mm lang og 32 mm høy. Ovenfra er kroppen 20 mm bred på en tredjedel av lengden og smalner til 4 mm i halen.

Liten fisk

Vanskelighetsgrad 1–2 · Tid: 1½–2 timer · Tre: lind, osp eller furu · Verktøy: spikkekniv, baufil, tvinge · Emnestørrelse: 110 × 35 × 22 mm

En dråpeformet fisk med gaffelhale, med øyet og gjellene markert med kniven. Det første prosjektet i tre dimensjoner: enkelt, raskt og veldig givende.

MATERIALER

- 1 liten kloss av lind på 110 × 35 × 22 mm, med fibrene langs lengden.
- Myk blyant, kartong til malen.
- Sandpapir korn 180 og 240 (valgfritt).
- Bivoks eller ubehandlet linolje. Til et leketøy for barn bruker du bare ren bivoks.

TRINN FOR TRINN

1. Tegn formen sett fra siden på siden av emnet: en dråpeformet kropp på 75 mm i lengde og 32 mm i høyde, med det avrundede hodet til venstre, og en gaffelhale på 25 mm.
2. Spenn fast emnet og sag omrisset, og hold deg 1 mm utenfor linjen. For gaffelen i halen gjør du to rette kutt som møtes i en V: det er lettere enn å følge en kurve.
3. På overflaten tegner du en linje midt på langs hele lengden. Merk deretter av formen sett ovenfra: 20 mm

bred 35 mm fra hodet, smalnende til 4 mm der halen møter kroppen.

4. Grovskjær sidene mot halen med skyvekutt, og begynn ved det bredeste punktet og arbeid deg ned mot halen: her går fibrene «nedover». Arbeid en side, så den andre, og sjekk ofte ovenfra at midtlinjen holder seg midt på.
5. Rund av hodet, og begynn ved det bredeste punktet mot snuten, alltid nedover. Snuten skal bli omtrent 10 mm tykk: ikke gjør den for spiss.
6. Fas kantene på ryggen og buken med lange kutt på 45°. Fas deretter de nye kantene som har oppstått: etter tre runder har du et nesten ovalt tverrsnitt.
7. Tynn ut halen til 4 mm tykkelse med lette kutt fra roten mot tuppene. Skjær aldri fra tuppene mot roten: halen ville splittes langs fibrene.
8. Marker gjellen med et buet stoppkutt, 1 mm dypt, 25 mm fra snutespissen. Senk treet litt bak gjellen, mot halen, med små skrå kutt.
9. Til øyet setter du knivspissen på høykant og vrir den forsiktig rundt en sirkel på 6 mm, og løfter så ut en liten kjegle i midten. Du kan også bruke en liten U-stikkskjær, presset ned og vridd.

10. Skjær to tynne linjer til brystfinnen og tre viftende linjer på halen, med lette V-spor.

> **Sikkerhet:** den lille fisken er liten, og hånden som holder den, er svært nær eggen. Bruk alltid kuttbeskyttende hanske, hold tommelen som skyver, beskyttet, og foretrekk korte tommelgrepkutt (tommelen på hånden som holder, skyver på baksiden av bladet). Skjær aldri mot hånden som holder emnet, og hold det aldri mot kroppen.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **Den ene siden mer uthulet enn den andre:** se ofte på fisken ovenfra og fra halen, som om du sikter.
- **Hale som er for tynn eller skåret mot fibrene:** den brekker av. Stopp på 4 mm og skjær fra roten mot tuppene.
- **Spiss snute:** en fisk med skarp nese ser ut som en torpedo. La hodet være fullt og avrundet.
- **Øyet for stort eller for lavt:** det hører hjemme i den øvre tredjedelen av hodet, litt bak munnen.

OVERFLATEBEHANDLING

Den lille fisken er fin med fasettene fra kniven synlige: de gir overflaten liv. Foretrekker du en glatt overflate, pusser du med korn 180 og 240, og holder deg unna gjellen og øyet. Stryk på bivoks, la den stå i 15 minutter og pol. For

en varmere tone bruker du ubehandlet linolje, tørker av overskuddet etter 20 minutter og lar den tørke i to dager. Legg filla utover utendørs til tørk.

VARIASJONER

Anheng: bor et hull på 3 mm i ryggen, nær hodet, og træ en snor gjennom. **Magnet:** gjør fisken flat på baksiden (12 mm tykk) og lim på en liten magnet med sterk trelim. **Fiskestim:** lag tre fisker på 60, 80 og 100 mm og heng dem i en kvist med fiskesnøre, så får du en liten mobil.

Magneter og små løse deler egner seg ikke for små barn, som kan putte dem i munnen. Til dem lager du fisken i ett stykke, minst 100 mm lang, uten påklebde deler.

Tips: tegn midtlinjen med blyant på buken og ryggen også, og tegn den opp igjen hver gang kniven har skrapt den bort. Det er det enkleste trikset for å bevare symmetrien i ethvert dyr.

Prosjekt 4: Treskje

Nå er vi framme ved prosjektet mange har ventet på helt siden begynnelsen: treskjeen. Den er spikkerens kjennetegn, og med god grunn. Den samler alt du har gjort til nå, altså å følge et omriss, styre tykkelsen og runde av et volum, og den introduserer deg for et nytt verktøy: **krokkniven**, den buede eggen som huler ut skjebladet.

Din første skje blir sjelden perfekt. Den kan være litt tykk, litt tung, og bladet kan være litt usymmetrisk. Det er helt i orden: den vil fortsatt røre i suppen, og din andre blir mye bedre. Jeg foreslår en kjøkkenskje på 200 mm, med en myk kurve mellom blad og skaft som gjør den behagelig å bruke i en kasserolle.

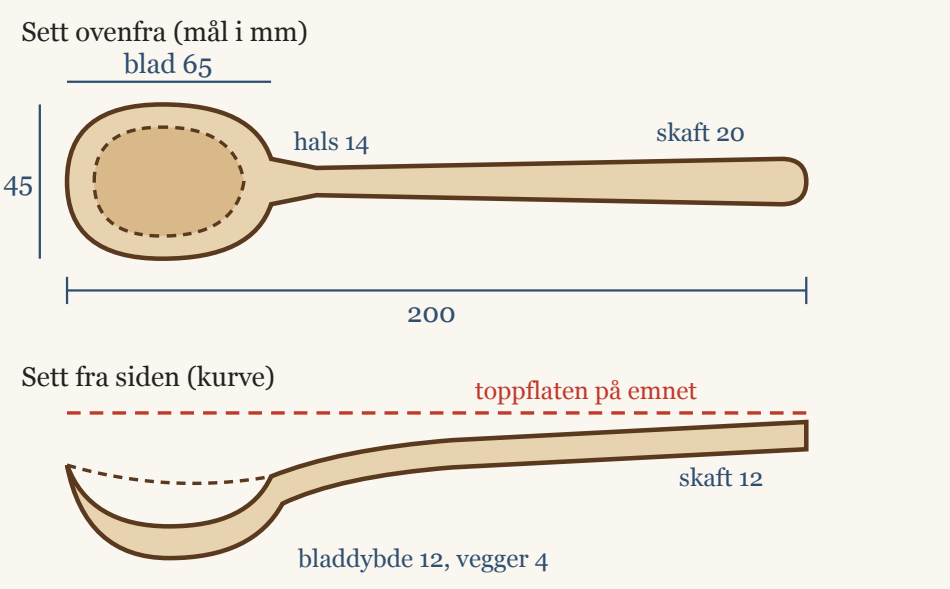
En håndskåret kjøkkenskje: bladet ligger litt lavere enn skaftet, og det gjør den behagelig å bruke i en kasserolle.
Foto: GTorres / Pixabay

Grønt tre eller tørt tre?

Skjeer spikkes tradisjonelt av **grønt tre**, altså tre som nettopp er felt: det er mykt og fuktig og krever mindre krefter å arbeide med. En rett, kvistfri gren av lind, or eller selje, 7–8 cm i diameter, er perfekt. Spør noen som beskjærer en hage eller en frukthage: greinene ender ofte som ved uansett. Greina må kløyves i to på langs, utendørs og uten hast, eller du kan be noen med riktig utstyr om å gjøre det. Arbeid med den i løpet av noen få dager, og oppbevar den i en plastpose på et kjølig sted slik at den ikke tørker ut.

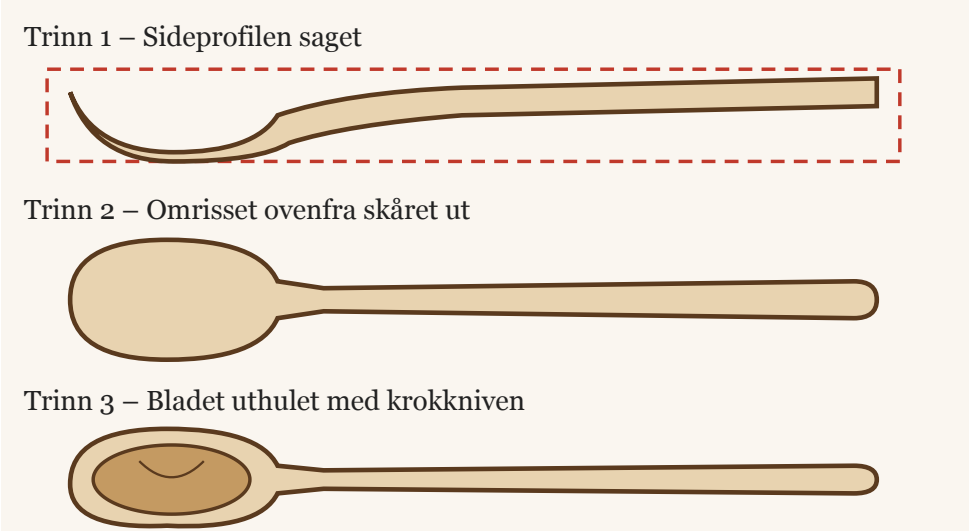
Har du ingen gren, bruker du en **kloss av tørket lind**: den er litt hardere, men lett å få tak i, og den sprekker ikke mens du arbeider. Instruksjonene er de samme for begge deler.

Malen

Kjøkkenskje: 200 mm totalt, blad 65 × 45 mm og 12 mm dypt, hals 14 mm bred, skaft 20 mm bredt og 12 mm tykt. Fra siden ligger bladet lavere enn skaftet.

Grovformingen i tre trinn

Først følger du sideprofilen, så omrisset sett ovenfra, og til slutt huler du bladet: i denne rekkefølgen holder emnet seg stabilt lengst.

Treskje

Vanskelighetsgrad 2–3 · Tid: 4–6 timer · Tre: grønn gren av lind, or eller selje, eller tørket lind · Verktøy: baufil, spikkekniv, krokkniv, tvinger · Emnestørrelse: 210 × 50 × 30 mm

En kjøkkenskje på 200 mm med et litt senket blad. Prosjektet som introduserer deg for krokkniven og for arbeid med kurver.

MATERIALER

- 1 halv gren av grønt tre (7–8 cm i diameter, 22 cm lang) eller 1 kloss av lind på 210 × 50 × 30 mm, med rette fibre langs lengden.
- Kartong til de to malene, blyant, passer.
- Sandpapir korn 120, 180, 240 (valgfritt).
- Næringsmiddelgodkjent mineralolje eller ren bivoks.

TRINN FOR TRINN

1. Hvis du bruker en halv gren, jevner du ut den flate siden (den fra kløyvingen) med kniven: den blir toppen av skjeen. Margen, midten av greina, må ligge utenfor bladet, ellers sprekker skjeen når den tørker.
2. Tegn sideprofilen på siden av emnet: bladet ligger 10 mm lavere enn linjen til skaftet, og skaftet er 12 mm tykt.
3. **Trinn 1.** Spenn fast emnet og sag sideprofilen, og hold deg 2 mm utenfor linjen. For å fjerne treet over skaftet

gjør du flere sagkutt på tvers av fibrene, med 15 mm mellomrom ned til linjen, og slår så ut de små bitene med kniven.

4. **Trinn 2.** Tegn omrisset sett ovenfra på toppflaten: blad 65 × 45 mm, hals 14 mm, skaft 20 mm. Sag sidene på bladet og skaftet med rette tangentkutt, og finpuss deretter kurvene med kniven. Ved halsen arbeider du alltid fra de brede sidene mot den smale delen.
5. Tegn bladets indre kant 4 mm innenfor det ytre omrisset.
6. **Trinn 3.** Spenn fast skjeen med bladet vendt opp. Med krokkniven huler du ut bladet med korte, roterende håndleddsbevegelser, og skjærer **på tvers av fibrene**, fra kanten mot midten. Arbeid først den ene halvdelen av bladet fra den ene siden, så den andre halvdelen fra den andre siden: i midten skifter fibrene retning.
7. Gjør den gradvis dypere, til 12 mm. Sjekk tykkelsen på veggene ved å klemme dem forsiktig mellom tommel og pekefinger: de skal være jevne, omtrent 4 mm, og 5–6 mm i bunnen.
8. Arbeid nå utsiden av bladet med spikkekniven, med kutt fra det bredeste punktet mot tuppen og mot halsen. Den ytre formen må følge den indre.

9. Rund av skaftet ved å fase kantene i tre runder (45°, så de nye kantene), som du gjorde med den lille fisken. La halsen være litt tykkere: det er punktet som tåler mest belastning.
10. Gjør ferdig med lange, lette kutt, med en godt slipt egg, slik at overflaten blir glatt og blank.
11. Hvis du har brukt grønt tre, legger du skjeen i en papirpose og lar den tørke sakte i 3–5 dager, vekk fra radiatorer og sollys. Deretter går du videre til overflatebehandlingen.

> **Sikkerhet:** krokkniven er det vanskeligste av verktøyene i denne boken, for den buede eggen kan komme ut av bladet og treffe tommelen eller håndleddet. Spenn fast skjeen eller hvil den støtt mot benken, bruk kuttbeskyttende hanske på hånden som holder, beveg bare håndleddet i korte bevegelser, og dra aldri eggen mot ansiktet eller kroppen med hele armen. Sett alltid krokkniven tilbake i slira.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **For tynn hals:** skjeen knekker første gang du rører i en tykk gryterett. Gå ikke under 14 mm bredde og 10 mm tykkelse.
- **Marg i bladet:** når treet tørker, sprekker det. Hold den alltid under bunnen av bladet eller helt utenfor emnet.

- **Uthuling langs fibrene:** eggen graver seg inn og river. I bladet skjærer du på tvers av fibrene.
- **Tynne vegger og tykk bunn:** skjeen er skjør i kantene og tung i tuppen. Sjekk ofte med fingrene.
- **Grønt tre som tørker for fort:** nær en varmekilde dukker det opp sprekker. Vær tålmodig, og bruk papirposen.

OVERFLATEBEHANDLING

En skje som er ferdigstilt med kniven, med de blanke fasettene, holder seg bedre enn en pusset. Hvis du vil pusse, bruker du korn 120, 180 og 240. Fukt deretter skjeen, la den tørke og gå over den igjen med 240: slik løfter ikke fibrene seg første gang den vaskes. Dypp den i næringsmiddelgodkjent mineralolje eller pensle den på, la den trekke inn i en halv time, tørk av og gjenta etter 24 timer. For en mer beskyttende overflate legger du til ren bivoks og polerer.

VARIASJONER

Smaksskje: 150 mm lang med et blad på 40 × 30 mm.
Salatskje: 260 mm lang, med et bredere, grunt blad, som kan lages som par med stekespaden fra prosjekt 1.
Dekorert skaft: skjær en kvist på skaftet med V-spor, som på bokmerket. I kirsebær eller valnøtt blir skjeen mer slitesterk, men den krever svært skarpe egger og mer tid.

Vask skjeen for hånd i lunkent vann, tørk den med en gang, og la den aldri ligge i vann eller gå i oppvaskmaskinen. Gi den av og til et tynt strøk næringsmiddelgodkjent olje på nytt. Den tredje boken i serien viser deg hvordan du dekorerer en skje med et relieffblad.

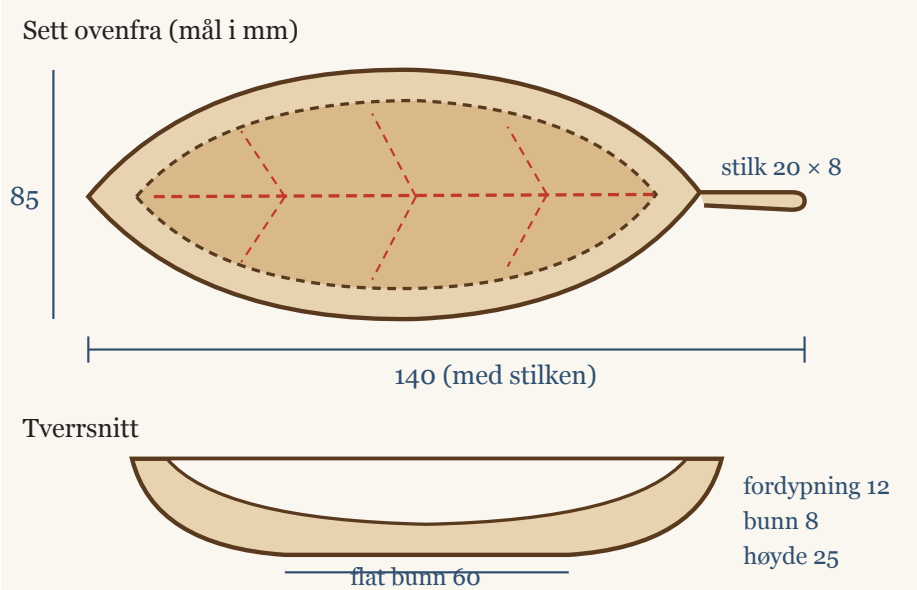
Tips: på din første skje gjør du bladet litt mindre og grunnere enn det virker riktig. Du kan alltid ta mer tre av, men du kan aldri sette det tilbake.

Prosjekt 5: Bladfat

Etter skjeen vet du allerede hvordan du huler ut en bolle. Bladfatet tar deg et skritt videre: en bredere, grunn fordypning, et frittflytende omriss og en liten stilk som fungerer som håndtak. Det er både pynt og nyttig: på nattbordet samler det ringer og øreringer, i gangen rommer det nøklene, og på kjøkkenet kan det romme en klype grovt salt eller noen få krydder.

I dette prosjektet lærer du å **feste et bredt emne** til benken slik at du kan hule det ut trygt, å bruke **U-stikkskjæret** til å fjerne tre raskt, og å lage en flat bunn som holder gjenstanden stabil. Nervene som skjæres inn i bunnen til slutt, gir det lille fatet karakter.

Malen

Lite fat: 140 × 85 mm med stilken, 25 mm høyt. Fordypningen er 12 mm dyp, bunnen er fortsatt 8 mm tykk, og den flate undersiden måler 60 × 35 mm. Nervene som skal skjæres til slutt, er tegnet i rødt.

Bladfat

Vanskelighetsgrad 2–3 · Tid: 4–5 timer · Tre: lind, or eller, med erfaring, valnøtt · Verktøy: U-stikkskjær 10–12 mm, krokkniv, spikkekniv, baufil, tvinger, lett treklubbe · Emnestørrelse: 150 × 95 × 28 mm

Et lite fat med bladformet omriss, flat bunn, stilk og utskårne nerver. Perfekt som sted å tømme lommene eller oppbevare smykker, og en svært velkommen gave.

MATERIALER

- 1 kloss av lind på 150 × 95 × 28 mm, med fibrene langs lengden, uten sprekker i endeveden.
- 2 rester av lekter på 150 × 30 × 20 mm, som anslag på sidene av klossen.
- Kartong, blyant, passer.
- Sandpapir korn 120, 180, 240.
- Bivoks, eller næringsmiddelgodkjent mineralolje hvis du skal bruke det til salt eller krydder.

TRINN FOR TRINN

1. Tegn bladet på toppflaten: et mandelformet omriss på 120 × 85 mm med spissen til venstre og stilken på 20 × 8 mm til høyre, i fiberretningen.
2. Merk av den indre kanten av fordypningen 7 mm innenfor omrisset, og smalere, 5 mm, nær spissen.
3. Fest emnet til benken med de to leketrestene på sidene og tvingene på lektene, slik at klossen ikke kan bevege

seg i noen retning. La toppflaten være fri.

4. **Hul ut før du former utsiden:** en firkantet kloss er mye lettere å holde i ro. Med U-stikkskjæret og lette slag med klubben fjerner du tre fra midten av fordypningen, og arbeider på tvers av fibrene og fra kanten mot midten.
5. Gjør den dypere i lag på 2–3 mm, ned til 12 mm i midten. Sjekk dybden med en linjal lagt over klossen og en liten trelist som trykkes ned i fordypningen.
6. Glatt ut bunnen og veggene med krokkniven, med korte kutt på tvers av fibrene, til du har en myk, sammenhengende kurve. Stopp 2 mm fra den indre kanten du tegnet.
7. Løsne emnet. Tegn den flate bunnen på undersiden, en oval på 60 × 35 mm midt på. Sag omrisset av bladet, og hold deg 2 mm utenfor linjen.
8. Form utsiden med spikkekniven: fra bunnen mot kanten, slik at sidene skråner og veggen blir 5–6 mm tykk. Sjekk ofte med fingrene, slik du gjorde med skjeen.
9. Form stilken: 8 mm bred, 8 mm tykk, med en avrundet tupp og en svak bue oppover.
10. Gjør ferdig den øvre kanten: den skal synke litt mot spissen og mot stilken, som et ekte blad. Rund av

kanten med små kutt.

11. Skjær nervene i bunnen av fordypningen med et lett V-spor, 1 mm dypt på det meste: én midtnerve og tre par sidenerver som skråner mot spissen.

> **Sikkerhet:** med stikkskjær og klubbe er begge hendene opptatt, så emnet må være fastspent til benken og aldri holdes i hånden. Bruk lette, kontrollerte slag, hold stikkskjæret alltid rettet bort fra kroppen, og hold begge hendene unna eggen. Når du tar stikkskjæret ut av treet, legger du det på benken med eggen vendt bort fra deg.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **Å forme utsiden før du huler ut:** emnet blir ustabilt og vanskelig å feste.
- **For tynn kant nær spissen:** fibrene er korte der og flises. La det være 5 mm.
- **Bunnen er ikke flat:** det lille fatet vakler. Sjekk det på et flatt underlag og rett det opp med flate kutt.
- **For harde slag med klubben:** stikkskjæret går for langt inn og splitter treet langs fibrene. Mange lette slag er bedre.

OVERFLATEBEHANDLING

Puss innsiden med korn 120, 180 og 240, og vikle papiret rundt en kule av tøy eller rundt tommelen, alltid etter

kurven. Ikke puss nervene. Fukt treet, la det tørke og gå over det igjen med 240. Skal fatet være et sted å tømme lommene, stryker du på bivoks og polerer. Skal du legge salt eller krydder i det, bruker du bare næringsmiddelgodkjent mineralolje og ren bivoks, aldri lakk.

VARIASJONER

Vinblad: et omriss med tre eller fem flikker, med nerver som stråler ut fra stilken. **Kastanjeblad:** langstrakt, med en sagtakket kant skåret i små trekanter. **Et bladpar:** to små fat på 100 og 140 mm som gis bort sammen. I valnøtt får fatet en varm, mørk farge, men det tar lengre tid å hule det ut.

Bruk ikke fatet til væsker eller fuktig mat, og la det ikke ligge i solen bak glass: treet kan slå seg eller sprekke. Hvis det blir matt, stryker du på et tynt lag voks på nytt.

Tips: kjør en finger langs innsiden av fordypningen med lukkede øyne. Hendene dine kjenner ujevnheter mye bedre enn øynene ser dem: overalt der du kjenner en kant, går du over den igjen med krokkniven.

Prosjekt 6: Pinnsvin

Pinnsvinet er et av de vennligste dyrene å spikke, og et av de mest tilgivende: kroppen er en enkel dråpe, og det som virkelig gir effekt, piggene, er en gjentatt **tekstur** som skjuler små unøyaktigheter i formen. I dette prosjektet lærer du å dele et emne i to soner med et stoppkutt, én glatt (snuten og buken) og én bearbeidet (ryggen), og å lage en rytmisk overflate med kutt som alle er like.

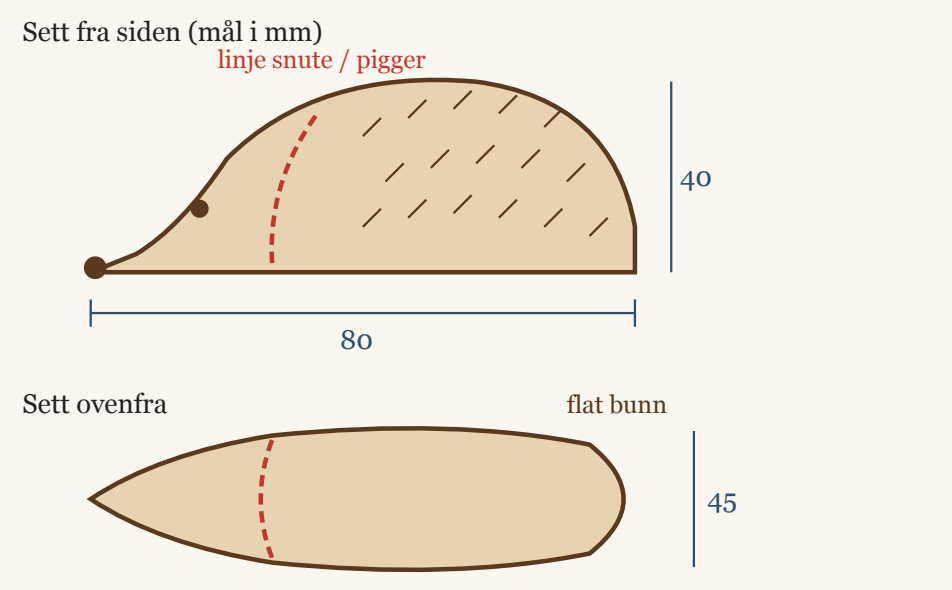
Et pinnsvin i lind tar seg godt ut på en hylle, på et skrivebord eller under juletreet. Lag to i ulik størrelse, mor og unge: sammen forteller de straks en historie.

Un riccio intagliato nel legno: il dorso a piccoli tagli ripetuti dà l'effetto degli aculei.

Foto: NadiaCripps / Pixabay

Malen

Pinnsvin: 80 mm langt, 40 mm høyt, 45 mm bredt. Den røde linjen skiller den glatte snuten fra ryggen med piggene. Bunnen er flat.

Pinnsvin

Vanskelighetsgrad 2–3 · Tid: 3–4 timer · Tre: lind eller furu · Verktøy: spikkekniv, V-stikkskjær 4–6 mm eller U-stikkskjær 6 mm, baufil, tvinge · Emnestørrelse: 85 × 50 × 45 mm

Et dråpeformet pinnsvin med spiss snute og en rygg dekket av utskårne pigger. Prosjektet som lærer deg tekstur.

MATERIALER

- 1 liten kloss av lind på 85 × 50 × 45 mm, med fibrene langs lengden (fra snute til hale).
- Myk blyant og en hvit blyant eller kritt til å merke radene med pigger.
- Sandpapir korn 180 og 240, bare til snuten.
- Bivoks eller ubehandlet linolje. Eventuelt en svart vannbasert tusj til øynene.

TRINN FOR TRINN

1. Tegn sideprofilen på siden av emnet: en rett bunn på 80 mm, en hvelvet rygg på 40 mm i høyde og en snute som skråner ned til en spiss til venstre.
2. Sag sideprofilen med emnet fastspent, og hold deg 1–2 mm utenfor linjen.
3. Tegn formen sett ovenfra: en oval på 45 mm bredde som smalner mot snuten. Sag bort eller skjær bort hjørnene utenfor linjen med kniven.

4. Rund av ryggen, og begynn ved det høyeste punktet og arbeid deg ned mot sidene, mot snuten og mot halen: alltid nedover. Sikt mot en jevn kuppel, uten flate partier.
5. Form snuten: en lang kjegle på omtrent 30 mm som ender i en avrundet tupp på 6–8 mm i diameter. Arbeid fra pannen mot tuppen.
6. Tegn linjen som skiller snute og pigger: den starter ved bunnen bak snuten, stiger bak øyet og krysser pannen. Lag et **stoppkutt** langs hele linjen, 2 mm dypt.
7. Senk snuten 1–2 mm mot stoppkuttet, med små skrå kutt fra snuten mot linjen. Slik ser piggdrakten ut til å ligge hevet over ansiktet.
8. Merk øynene 10 mm bak snutelinjen, ett på hver side, med en liten uthulet kjegle på 3–4 mm i bredde. Rund av nesetuppen.
9. Med kritt merker du 4–5 forskjøvne rader med pigger på ryggen, fra snutelinjen mot halen.
10. Skjær piggene med V-stikkskjæret: korte strøk på 6–8 mm som skråner bakover mot halen, én rad om gangen, og forskyv strøkene i forhold til raden før. Uten stikkskjær bruker du kniven til å gjøre to V-kutt for hver pigg og løfter ut den lille trekanten.

11. Sjekk bunnen: den må være flat og stabil. Fas nederste kant litt, slik at den ikke flises.

> **Sikkerhet:** pinnsvinet er lite og rundt, så det har lett for å vri seg i hånden. Når du skjærer piggene, hviler du det på en sklisikker klut på benken, eller holder det med hansken på hånden et godt stykke bak stikkskjærets retning. Stikkskjæret skyver alltid mot halen og bort fra deg, aldri mot fingrene som holder.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **Pigger skåret mot snuten:** fibrene revner, og effekten blir rotete. La alle strøkene skråne mot halen.
- **Rader så rette som en pløyd åker:** forskyv hver rad med en halv pigg, som takstein på et tak.
- **Stoppkuttet er for grunt:** piggene «flyter over» på snuten. Gå over linjen igjen før du skjærer den første raden.
- **For tynn snute:** den brekker lett. La tuppen være minst 6 mm.

OVERFLATEBEHANDLING

Puss bare snuten, med korn 180 og 240. Piggene må forbli skarpe. Børst støvet ut av sporene med en myk børste. Stryk på et tynt lag bivoks med en liten pensel, slik at den kommer ned i sporene også, og pol etter 15 minutter. For

at teksturen skal tre fram, kan du stryke litt linolje over piggene før voksen: treet blir mørkere i sporene, og tuppene forblir lyse. Etter oljen lar du det tørke i to dager og legger filla utover utendørs. Farg nesetuppen og øynene med den svarte tusjen.

VARIASJONER

Pinnsvinunge: samme proporsjoner, kloss 55 × 32 × 30 mm. **Pinnsvin med eple:** la en kule på 15 mm uten pigger være igjen på ryggen og mal den rød. **Pinnsvin som bildeholder:** sag et tynt spor på 8 mm dybde i ryggen til å holde et kort eller et bilde.

V-stikkskjæret er det beste verktøyet til pigger, men det må være svært skarpt: hvis det etterlater en frynsete bunn i sporet, stroper du det inni og utenpå før du fortsetter.

Tips: prøv pigg-teksturen på en kapp av samme tresort før du tar fatt på pinnsvinet. Med tjue øvingsstrøk finner du riktig lengde, helning og rytme.

Prosjekt 7: Ugle

Uglen er det første «stående» dyret i boken: fibrene går vertikalt, fra hodet til bunnen, og figuren må tenkes ut fra forsiden og fra siden. Formen er kompakt, nesten et egg, så den er solid og vanskelig å ødelegge. Men det er i detaljene uglen våkner til liv: ansiktsskiven, de store øynene, nebbet, vingene som omslutter kroppen og fjærene på brystet. I dette prosjektet lærer du å **tegne på emnet mens du arbeider**, å tegne opp linjene på nytt etter hvert trinn og å lage en skjellaktig tekstur med U-stikkskjæret.

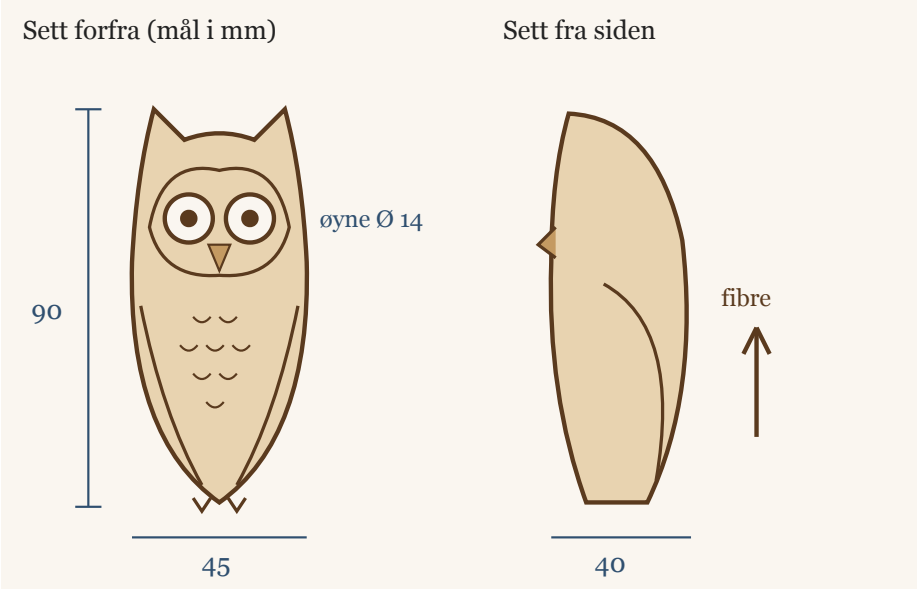
Uglen har alltid vært et symbol på visdom: den er en fin gave til en student, til en som er glad i å lese eller til en som starter i ny jobb.

Un gufo di legno: forma compatta, occhi grandi e superficie lavorata.

Foto: Ralphs_Fotos / Pixabay

Malen

Ugle: 90 mm høy, 45 mm bred, 40 mm dyp, med fibrene vertikale. Øynene er 14 mm i diameter. Vingene starter under ansiktsskiven og omslutter kroppen ned til føttene.

Ugle

Vanskelighetsgrad 2–3 · Tid: 3–4 timer · Tre: lind eller furu · Verktøy: spikkekniv, U-stikkskjær 6 mm, baufil, tvinge · Emnestørrelse: 95 × 50 × 45 mm (fibre vertikale)

En kompakt ugle med ørefjær, store øyne, nebb og skjellignende fjær. Prosjektet der du lærer å arbeide ut fra to vinkler og å tegne opp detaljene på nytt.

MATERIALER

- 1 liten kloss av lind på 95 × 50 × 45 mm, med fibrene langs høyden.
- Myk blyant, kartong til de to malene, passer.
- Sandpapir korn 180 og 240 (valgfritt).
- Bivoks. Eventuelt fortynnet akrylmaling til øynene.

TRINN FOR TRINN

1. Tegn forsiden på den brede flaten av klossen og siden på den smale flaten. Kontroller at toppen av hodet og bunnen ligger i samme høyde i begge vinklene.
2. Sag først frontprofilen, og hold deg 2 mm utenfor linjen. V-en mellom de to ørefjærene lager du med to rette sagkutt, 12 mm dype.
3. Tegn opp sideprofilen på nytt på flatene du nettopp har sagd, og sag den også. Nå har du en grov kloss med uglens silhuett.

4. Rund av kroppen som et egg: fas de vertikale kantene fra midten mot hodet og fra midten mot bunnen, nedover med fibrene. La bunnen være flat.
5. Tegn opp midtlinjen på nytt foran og bak. Tegn ansiktsskiven: en oval på 40 mm bredde og 30 mm høyde, med sentrum 30 mm fra toppen.
6. Lag et stoppkutt langs underkanten av skiven og senk brystet 2 mm under den: ansiktet vil virke litt hevet.
7. Tegn øynene med passeren, to sirkler på 14 mm i diameter som nesten berører hverandre i midten. Skjær rundt omrisset med knivspissen holdt på høykant, og vri emnet i stedet for kniven. Senk deretter skiven rundt øynene med 1 mm: øynene står da i relieff.
8. Skjær nebbet: en liten trekant mellom øynene, 10 mm høy, som stikker ut 3 mm. Ta den fram med to stoppkutt på sidene og skrå kutt mot dem.
9. Tegn vingene: de starter under ansiktsskiven, går ned langs sidene og møtes nesten på ryggen. Lag et stoppkutt langs forkanten av hver vinge og senk brystet 1–2 mm mot den.
10. Skjær fjærene på brystet med den lille U-stikkskjæret: små buer presset inn i treet, i forskjøvne rader, og begynn med den nederste raden og arbeid oppover mot

halsen, slik takstein legges på et tak. På vingene skjærer du 3–4 lange linjer med et V-spor til svingfjærene.

11. Marker føttene på bunnen med to små V-kutt på hver side.

> **Sikkerhet:** for å sage omrisset spenner du emnet fast i skrustikken eller med en tvinge: en høy, smal kloss som holdes i hånden, vrir seg under sagen. Mens du skjærer detaljene, hviler du uglen på benken og bruker korte tommelgrepkutt, med hansken på hånden som holder og tommelen beskyttet.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **Øyne som er for små eller sitter for langt fra hverandre:** uglen mister uttrykket. Øynene bør ta opp nesten hele bredden av ansiktet.
- **Tynne ørefjær:** med vertikale fibre knekker de lett. La dem være minst 8 mm tykke ved roten.
- **Å glemme å tegne opp på nytt:** hver gang du tar bort tre, forsvinner linjene. Tegn dem opp igjen før hvert trinn.
- **Fjær som er like, i rette rader:** forskyv dem og gjør dem mindre mot halsen.

OVERFLATEBEHANDLING

Uglen er vakrest med knivflatene synlige. Hvis du vil, kan du pusse bare ansiktsskiven med korn 240. Stryk på bivoksen med en liten pensel, også i fjærsporene, og pol etter 15 minutter. For å gi blikket mer liv kan du før voksen farge pupillene med fortynnet svart akryl og ringen rundt øynene med en lys oker, og la det tørke grundig.

VARIASJONER

Liten ugle: uten ørefjær, med rundt hode og hjerteformet ansiktsskive. **Ugle på en gren:** kloss på 120 mm høyde, med 25 mm gren under føttene. **Ugleflokk:** tre ugler på 50, 70 og 90 mm høyde, side om side på samme hylle. Furu, med sin duft, passer godt til dette prosjektet.

Har du tid til overs, kan du prøve å lage en ny ugle med bare kniven, uten stikkskjær, med fjærene laget av små V-kutt. Å sammenligne de to lærer deg hvor mye hvert verktøy endrer overflatens karakter.

Tips: se ofte på uglen på avstand, et par meter unna, eller fotografer den med mobilen. På nært hold ser du de enkelte kuttene. På avstand ser du uttrykket, og det er det som teller.

Prosjekt 8: Skilpadde

Skilpadden er et prosjekt som forener to ulike ting: en myk, avrundet form, skallet, og et presist geometrisk mønster, skjoldene. Det er en utmerket øvelse for å lære å **tegne opp et mønster på en buet flate** og å skjære det med rene, jevne V-spor. Du lærer også å forme små deler som stikker ut fra hovedkroppen, hodet og bena, uten å brekke dem.

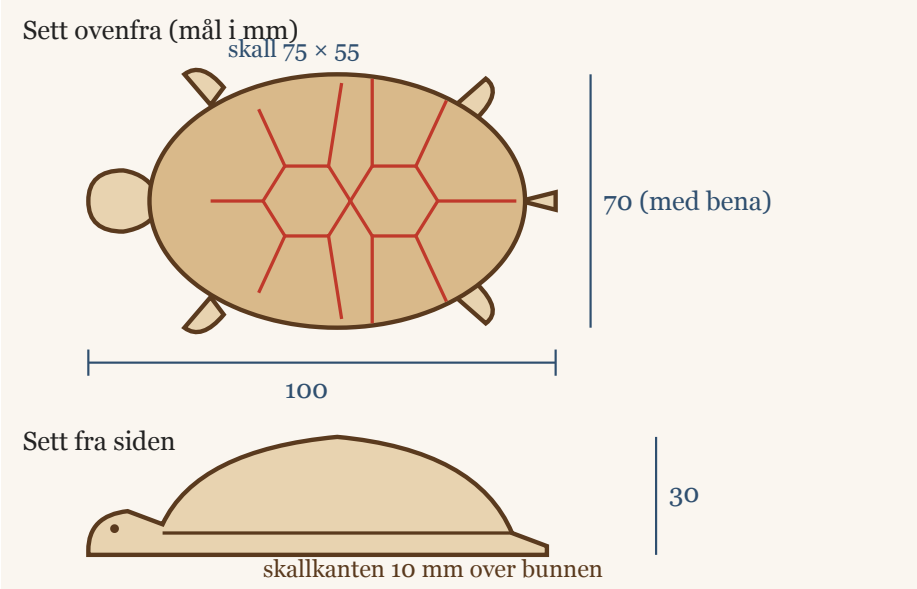
Langsom, rolig og solid: skilpadden er en lykkebringer i mange hjem og en pyntegjenstand som tiltaler både unge og gamle. Den har få skjøre deler, så den er også en av figurene som passer best å ta i hendene.

Una tartaruga intagliata nel legno: guscio a cupola e zampe corte.

Foto: TBsArt / Pixabay

Malen

Skilpadde: 100 mm lang fra hode til hale, ovalt skall på 75 × 55 mm, 30 mm høyt. I rødt ser du skjoldlinjene som skal skjæres: to sekskantede skjold i midten og sideskjoldene.

Skilpadde

Vanskelighetsgrad 2–3 · Tid: 3–4 timer · Tre: lind, or eller kirsebær · Verktøy: spikkekniv, V-stikkskjær 4 mm (valgfritt), baufil, tvinge · Emnestørrelse: 105 × 75 × 35 mm

En skilpadde med hvelvet skall, utskårne skjold, et hode og fire korte ben. Prosjektet der du lærer å tegne og skjære et geometrisk mønster på en kurve.

MATERIALER

- 1 kloss av lind på 105 × 75 × 35 mm, med fibrene langs lengden (fra hode til hale).
- Myk blyant, passer, en tynn papirstripe til å måle rundt kurver.
- Sandpapir korn 180 og 240.
- Bivoks eller ubehandlet linolje. Eventuelt en vannbasert valnøttbeis til skallet.

TRINN FOR TRINN

1. Tegn formen sett ovenfra på toppflaten: skalloval på 75 × 55 mm midt på, hodet foran (20 × 16 mm), halen bak (en liten trekant på 8 mm) og fire korte, avrundede ben som stikker ut 7–8 mm fra skallet på hver side.
2. Sag omrisset ovenfra med baufilen, og hold deg 1–2 mm utenfor linjen. Hold emnet fastspent og flytt tvingen når du trenger det.

3. På siden merker du av sideprofilen: skallkanten 10 mm over bunnen, kuppelen 30 mm høy, hodet og bena 8–10 mm tykke nær bunnen.
4. Senk hodet, bena og halen til 10 mm tykkelse med stoppkutt langs skallkanten og vannrette kutt mot dem. Arbeid med små spon: bena er korte, og fibrene går på tvers av dem.
5. Form kuppelen på skallet fra det høyeste punktet mot kanten, i alle retninger, alltid nedover. La en liten loddrett kant på 2–3 mm være igjen hele veien rundt, rett over bena.
6. Rund av hodet (med snuten litt spiss), bena og halen. Skjær en liten linje til munnen og to øyne med knivspissen.
7. Med blyanten merker du de to sekskantede skjoldene i midten av kuppelen, hvert omtrent 18 mm bredt, langs skilpaddens akse. Bruk papirstripen til å måle over kurven.
8. Forbind hjørnene på sekskantene med kanten av skallet med linjer som går nedover som eiker: de gir deg sideskjoldene.
9. Skjær alle linjene med V-spor, 1–1,5 mm dype, med kniven (to skrå kutt) eller V-stikkskjæret. Skjær først midtlinjene, så eikene, alltid fra toppen mot kanten.

10. For å gi hvert skjold litt volum runder du kantene lett av mot sporene med små kutt: skallet vil se ut som om det er laget av mange små puter.
11. Sjekk bunnen: den må være flat. Under buken kan du skjære et enkelt rutenett med tre linjer til bukskallet.

> **Sikkerhet:** når du senker hodet og bena med vannrette kutt, løper eggen mot kanten av skallet og kan skli forbi den. Hold skilpadden fastspent eller hvilende mot et anslag på benken, med hansken på hånden bak skallet, aldri foran hodet eller bena du skjærer.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **Sekskanter tegnet på øyemål:** på kurven blir de skjeve. Mål med papirstripen og rett opp før du skjærer.
- **Spor skåret fra kanten og oppover:** fibrene revner på sidene av skallet. Skjær alltid nedover.
- **For tynne ben:** med fibrene på tvers brekker de av. La dem være 8–10 mm tykke.
- **Kuppelen flatet ut på toppen:** skilpadden ser ut som en rullestein. Sikt mot en sammenhengende, myk profil.

OVERFLATEBEHANDLING

Puss hodet, bena og undersiden med korn 180 og 240. På skallet pusser du bare midten av skjoldene, uten å røre sporene. Vil du ha et mørkere skall og en lys kropp, pensler du den vannbaserte beisen bare på skallet, med en liten pensel, og lar den tørke i en time. Deretter stryker du bivoks over hele skilpadden og polerer. Alternativt gir et tynt strøk ubehandlet linolje en jevn ravfarget tone. La den tørke i to dager og legg filla utover utendørs.

VARIASJONER

Havskilpadde: lange forben formet som svømmeføtter, et lavere, mer langstrakt skall. **Skilpadde som pennholder:** en kloss på 45 mm høyde med to hull på 10 mm, 25 mm dype, i skallet. **Skilpadde i valnøtt eller kirsebær:** vanskeligere å skjære, men med en vakker naturlig farge.

Skjoldsporene er en utmerket øvelse i presisjon. Hvis en linje vandrer, gå ikke over den med en gang: gjør ferdig alle de andre, og rett den så opp i ro og mak ved å utvide det feile sporet litt.

Tips: merk skjoldlinjene med blyant, se så på skilpadden ovenfra og fra siden og rett opp tegningen. Et viskelær og en blyant koster langt mindre enn et skall du må lage på nytt.

Prosjekt 9: Honningpinne

Honningpinnen, den med et hode av riller som holder på honningen og lar den renne i en tråd på brødskiven eller i teen, lages vanligvis på dreiebenk. Å lage den bare med kniv er en liten utfordring, og det er nettopp derfor den er et så godt avansert prosjekt: den tvinger deg til å få en **rund, symmetrisk form** på frihånd, og til å skjære jevne spor hele veien rundt en sylinder.

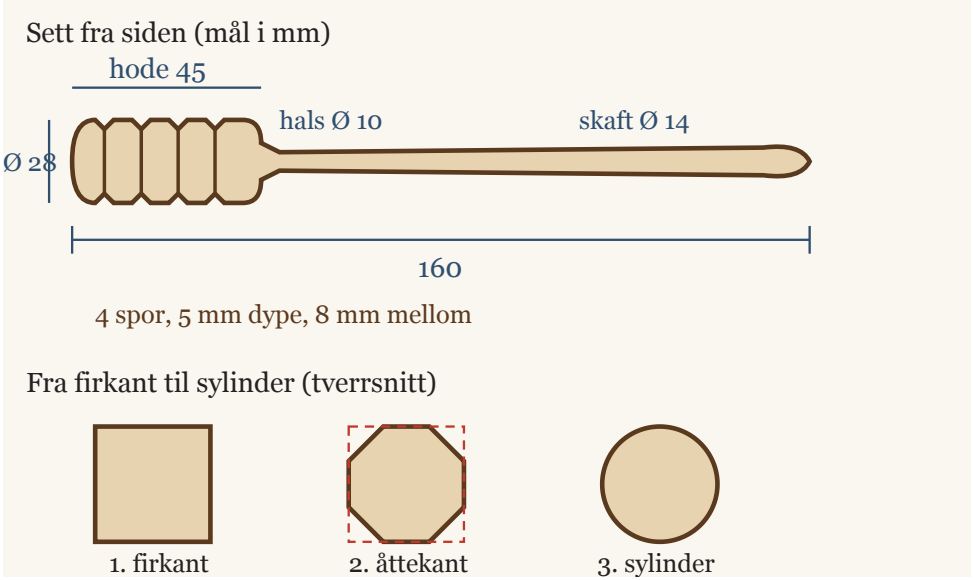
Du lærer åttekantmetoden, som gjør en firkantet list om til en nesten perfekt sylinder, og en teknikk for å merke parallelle linjer rundt et rundt emne. Dette er to ferdigheter du får bruk for i svært mange framtidige prosjekter: håndtak, knotter, staver, spillebrikker.

Mestolini per il miele in legno: la testa scanalata trattiene il miele.

Foto: Monfocus / Pixabay

Malen

Honningpinne: 160 mm lang. Hodet, 45 mm langt og 28 mm i diameter, har 4 spor på 5 mm dybde. Halsen er 10 mm i diameter, skaftet 14 mm. Nedenfor ser du overgangen fra firkant til åttekant til sylinder.

Honningpinne

Vanskelighetsgrad 3–4 · Tid: 3–4 timer · Tre: kirsebær, lind eller valnøtt · Verktøy: spikkekniv, tappsag, tvinge eller skrustikke, V-stikkskjær (valgfritt) · Emnestørrelse: list 175 × 32 × 32 mm

En honningpinne med rillet hode, slank hals og rundt skaft, alt laget med kniven. Prosjektet som lærer deg runde former og jevne spor.

MATERIALER

- 1 list av kirsebær eller lind på 175 × 32 × 32 mm, rette fibre, uten kvister. Kirsebær tåler bruk på kjøkkenet best.
- Blyant, linjal, en papirstripe på 100 mm lengde og 10 mm bredde.
- Sandpapir korn 120, 180, 240.
- Næringsmiddelgodkjent mineralolje og ren bivoks.

TRINN FOR TRINN

1. På begge endene av listen tegner du diagonalene for å finne sentrum, og tegner så en sirkel på 28 mm i diameter.
2. Merk av åttekanten: på hver flate tegner du to linjer parallelt med kantene, 9 mm fra hver kant, langs hele listens lengde.
3. **Fra firkant til åttekant.** Spenn fast listen og fjern de fire kantene ned til linjene, med lange skyvekutt langs

fibrene. Du får en list med åtte nesten like flater.

4. **Fra åttekant til sylinder.** Ta bort de åtte nye kantene med lette kutt, og deretter de som er igjen. Vri emnet ofte og se på det fra enden: omrisset skal komme tett på sirkelen du tegnet.
5. Merk sonene langs sylinderen: hode 45 mm, hals 15 mm, skaft 100 mm. For å tegne en linje som går helt rundt, legger du papirstripen rundt sylinderen, får kantene til å møtes og tegner langs kanten med blyanten.
6. Tynn ut skaftet til 14 mm i diameter og halsen til 10 mm, og arbeid fra hodet mot halsen og fra skaftet mot halsen: halsen er det laveste punktet, og du kommer alltid fram til den nedover. La en liten knott på 16 mm være igjen i enden av skaftet.
7. På hodet bruker du papirstripen til å merke 4 linjer rundt sylinderen, 8 mm fra hverandre, og begynn 8 mm fra tuppen.
8. På hver linje lager du et stoppkutt, 3 mm dypt, og vrir emnet litt om gangen. Deretter fjerner du en liten kile fra begge sider av kuttet: du får et V-formet spor på 5–6 mm bredde.
9. Gjør sporene dypere, til 5 mm, ved å gjenta stoppkuttene og kilene, og vri alltid emnet. Sjekk at

bunnen av hvert spor er jevn hele veien rundt.

10. Rund av ringene som står igjen mellom ett spor og det neste, og tuppen av hodet, som skal være hvelvet.
11. Kontroller pinnen ved å holde den opp mot lyset mens du vrir den mellom fingrene: delene som «vingler», er de som må rettes opp.

> **Sikkerhet:** i sporene arbeider du med stoppkutt og kiler svært nær hånden som vrir emnet. Hvil pinnen på benken eller mot et anslag med et V-spor i, vri den med hånden i hansken, og sett aldri fingrene i eggens bane. Den slanke halsen er skjør: ikke bruk emnet som spak, bare kniven.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **Å hoppe over åttekanten:** å runde av på øyemål rett fra firkanten gir nesten alltid en oval sylinder.
- **For tynn hals:** under 10 mm knekker den når du rører i tykk honning. Gå ikke tynnere.
- **Ujevne spor:** merk alltid linjene med papirstripen, aldri på øyemål.
- **Stoppkutt som er for dype på en gang:** fibrene splittes mellom en ring og den neste. Arbeid i lag på 1–2 mm.

OVERFLATEBEHANDLING

Puss skaftet og halsen med korn 120, 180 og 240, og vri emnet i det brettede papiret. I sporene bruker du en tynn stripe sandpapir brettet i to. Fukt det, la det tørke og gå over det igjen med 240. Dypp pinnen i næringsmiddelgodkjent mineralolje noen minutter, tørk den og la den stå i et døgn, og pol deretter med litt ren bivoks. Ingen lakk: pinnen kommer i kontakt med honning.

VARIASJONER

Lang pinne: et skaft på 150 mm til høye glass. **Kulehode:** i stedet for ringer en kule på 22 mm med tre lette spor. **Hakk som hviler på glasset:** skjær et lite hakk i skaftet slik at pinnen hviler på kanten av glasset uten å skli ned.

Vask pinnen bare i varmt vann: honning løses lett opp. Tørk den med en gang og gi den et tynt strøk næringsmiddelgodkjent olje på nytt når treet ser tørt ut.

Tips: åttekantmetoden fungerer for alle runde gjenstander. Øv først på en list av osp: gjør den om til en sylinder, og prøv deretter å lage en rad med fem ringer. En halv times øving sparer deg for mange feil på det gode emnet.

Prosjekt 10: Sittende bjørn

Den sittende bjørnen er det mest ambisiøse av dyrene i denne boken, og det er også den du ser på omslaget. Den har et rundt hode med ører og snute, en pæreformet kropp, armer som hviler på magen og bakbein som er strukket ut foran, med fotsålene godt synlige. For å få den til må du samle alt du har lært: de to vinklene, grovforming i flater, stoppkutt, avrunding nedover og detaljene.

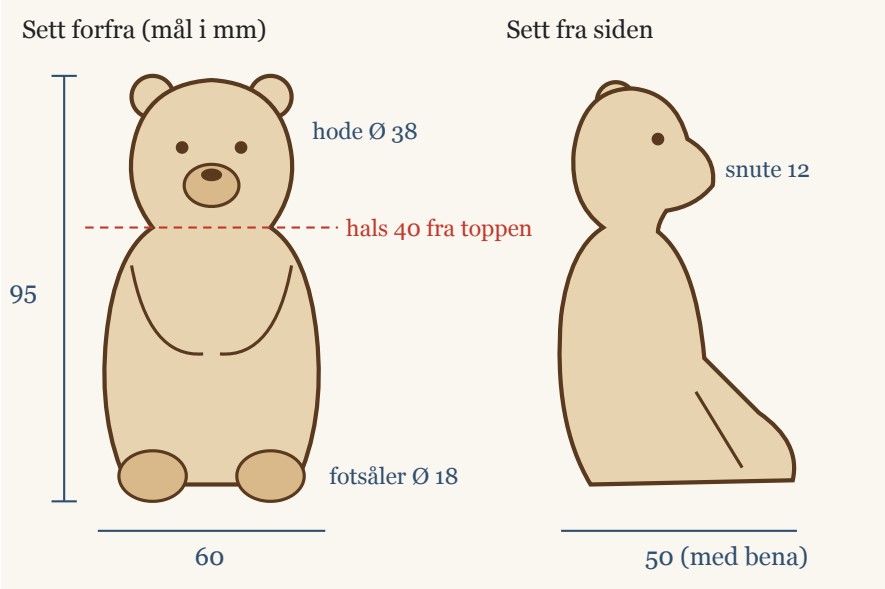
La deg ikke skremme: vi tar den i tre tydelige trinn, og på hvert trinn vet du nøyaktig hva du skal fjerne. Jeg foreslår at du setter av minst to eller tre økter, uten hast. En godt laget bjørn er en gave som blir i familien i årevis.

Un orso intagliato nel legno: il pelo si suggerisce con tagli corti e ripetuti.

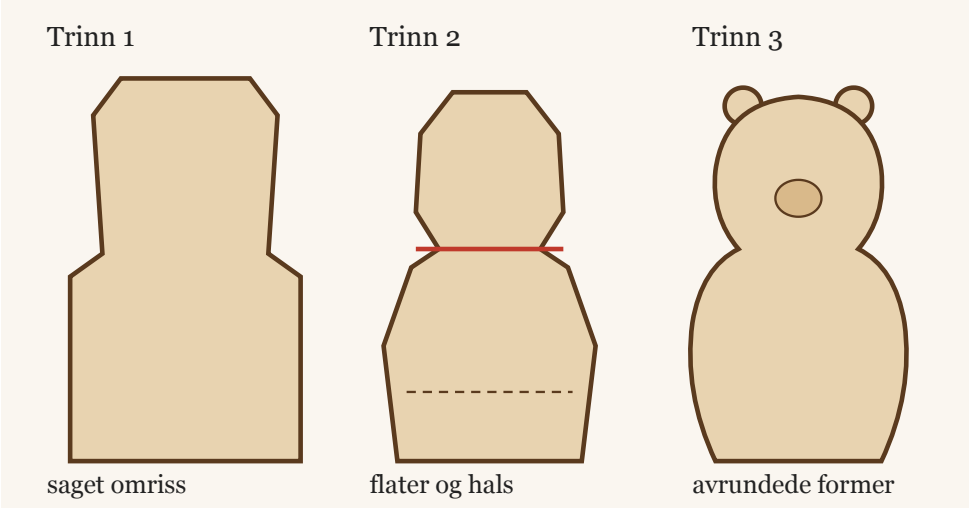
Foto: OrcaTec / Pixabay

Malen

Sittende bjørn: 95 mm høy, 60 mm bred, 50 mm dyp med bena framover. Hodet er 38 mm i diameter, og halsen ligger 40 mm fra toppen. Fotsålene måler 18 mm.

Grovformingen i tre trinn

Trinn 1: omrisset saget forfra og fra siden. Trinn 2: volumer i flater og halsen skåret inn (rød linje). Trinn 3: hode, kropp og bein avrundet, deretter detaljene.

Sittende bjørn

Vanskelighetsgrad 3–4 · Tid: 6–8 timer, fordelt på 2–3 økter · Tre: lind (anbefalt) eller furu · Verktøy: spikkekniv, U-stikkskjær 6 mm, baufil, tappsag, skrustikke eller tvinger · Emnestørrelse: 100 × 65 × 55 mm (fibre vertikale)

En sittende bjørn med bena strukket framover og armene på magen, 95 mm høy. Prosjektet som samler alle teknikkene i boken i en figur full av karakter.

MATERIALER

- 1 kloss av lind på 100 × 65 × 55 mm, med fibrene langs høyden, uten sprekker og kvister.
- Kartong til de to malene, myk blyant, passer.
- Sandpapir korn 180 og 240 (valgfritt).
- Bivoks eller ubehandlet linolje. Svart akrylmaling til øynene og nesen (valgfritt).

TRINN FOR TRINN

1. Tegn forsiden på den brede flaten (65 mm) og siden på den smale flaten (55 mm). Kontroller at halsen, armene og bena ligger i samme høyde i begge vinklene.
2. **Trinn 1.** Spenn emnet fast i skrustikken og sag sideprofilen, og hold deg 2 mm utenfor linjen. Ta vare på bitene du sager av. Sett dem tilbake på plass med en omgang tape, slik at klossen blir firkantet igjen, og sag forsiden. Ta av tapen: nå har du den grove bjørnen.

3. Tegn midtlinjen foran, bak og over toppen av hodet. Merk halsen 40 mm fra toppen.
4. **Trinn 2.** Lag et stoppkutt, 4 mm dypt, hele veien rundt halsen, og ta bort tre over og under med skrå kutt, til hodet tydelig er atskilt fra kroppen.
5. Grovform volumene i flater: fas de vertikale kantene på kroppen og hodet med flate kutt på 45°. Ikke rund av noe ennå: bare let etter de riktige massene, sett forfra, fra siden og ovenfra.
6. Skill bakbena: lag et sagkutt, 10 mm dypt, midt på, nedenfra, mellom de to bena, og utvid så åpningen med kniven. Merk linjen der lårene møter magen med et stoppkutt.
7. Tegn armene: de starter ved skuldrene og lukker seg over magen. Lag et stoppkutt langs den indre kanten og senk magen 2–3 mm.
8. **Trinn 3.** Rund av hodet, alltid fra det høyeste punktet mot halsen og mot snuten. La snuten stikke ut 12 mm og ørene 6–8 mm, minst 6 mm tykke.
9. Rund av kroppen, armene og bena, alltid nedover med fibrene: fra magen mot halsen i den øvre delen, fra magen mot bunnen i den nedre delen.
10. Skjær fotsålene: to ovaler på 18 mm, lett uthulet med U-stikkskjæret, med tre små tåputer over dem.

11. Detaljer i ansiktet: øynene som to små kjegler 10 mm over snuten, en nese som en avstumpet trekant og en liten linje til munnen. Hul ut innsiden av ørene lett med knivspissen.
12. Hvis du vil antyde pels, skjærer du korte strøk med U-stikkskjæret på ryggen og hodet, i den retningen pelsen ville vokst.

> **Sikkerhet:** under grovformingen fjerner du mye tre: spenn bjørnen fast i skrustikken med to stykker mykt tre for ikke å lage merker, og bruk skyvekutt bort fra kroppen. Når du går over til detaljene og holder bjørnen i hånden, bruker du korte tommelgrepkutt med beskyttet tommel og hansken på hånden som holder. Sagkuttet mellom bena må gjøres med emnet fastspent, aldri holdt i hånden.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **For lite hode:** en sjarmerende bjørn har et stort hode, omtrent to femtedeler av den totale høyden. Ikke krymp det mens du runder det av.
- **For lang snute:** den ser ut som en hund. Hold deg på omtrent 12 mm.
- **Skjøre ører:** med vertikale fibre knekker tynne ører av. La dem være fyldige og lave.
- **Å runde av for tidlig:** hvis du hopper over flatetrinnet, løper proporsjonene fra deg. Først

massene, så kurvene.

- **Skjev bjørn:** tegn opp midtlinjen på nytt på hvert trinn og se på bjørnen ovenfra.

OVERFLATEBEHANDLING

Bjørnen er livligere med knivflatene eller pelsteksturen synlige. Puss bare snuten og fotsålene, med korn 180 og 240. Børst av støvet. Hvis du vil, maler du øynene og nesen med svart akryl og en fin pensel. Stryk på bivoks med en myk pensel og pol med en bomullsklut. Med linolje får linda en honningfarge: la den tørke i to dager og legg filla utover utendørs.

VARIASJONER

Bjørn med hjerte: la et lite hjerte i relieff, 15 × 15 mm, stå igjen mellom armene. **Bjørn med skjerf:** skjær et skjerf rundt halsen og mal det rødt. **Liten bjørn:** kloss 60 × 40 × 35 mm, uten pelstekstur. Den tredje boken i serien viser deg hvordan du kan gjøre bjørnen ferdig med finere detaljer og en lodden overflate.

Fotografer bjørnen etter hvert trinn: de tre bildene viser deg hvordan en figur bygges opp, og du kan se tilbake på dem når du lager ditt neste dyr.

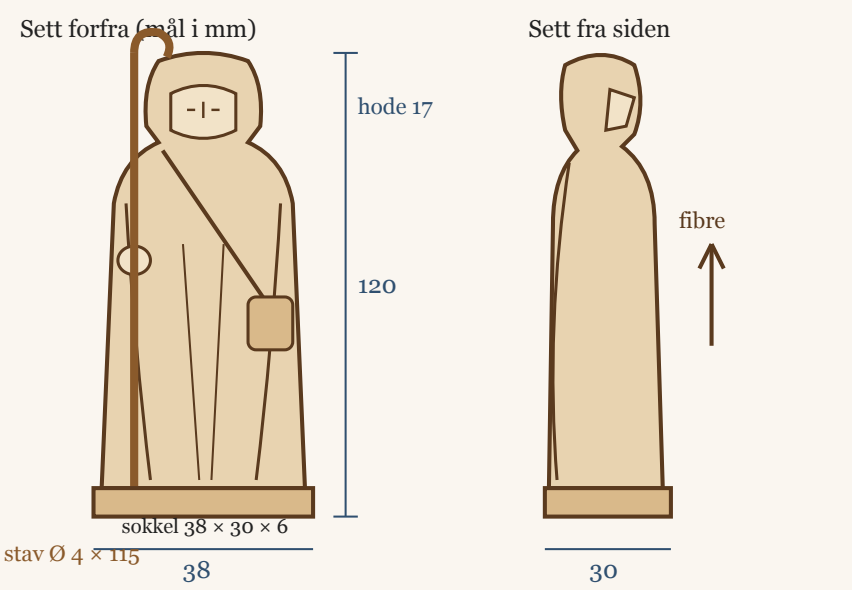
Tips: lag en «øvingsbjørn» i osp, eller i en mindre pen lindekloss, og stopp etter trinn 2. Du forstår massene uten å bekymre deg for detaljene, og den andre bjørnen blir langt tryggere.

Prosjekt 11: Liten gjeter til julekrybben

Det siste prosjektet i boken er en liten menneskefigur: en liten gjeter til julekrybben, med kappe, hette, en veske over skulderen og en stav. For mange familier er julekrybben en kjær del av julen, og en håndskåret figur har en særlig verdi: hvert år, når du tar den ut av esken, minner den deg om timene du satt ved arbeidsbenken.

Menneskefigurer er de vanskeligste å spikke, for alle vet hvordan et menneske ser ut og legger straks merke til en feil proporsjon. Derfor bruker vi en enkel, tradisjonell stil med **rene flater**: ansiktet antydes med noen få kutt, foldene i kappen er brede og dristige, og figuren er kompakt. Det er stilen i mange tradisjonelle folkekunstfigurer, og den er vakker nettopp fordi den er så avskalet.

Malen

Liten gjeter: 120 mm høy inkludert sokkelen på 6 mm, 38 mm bred, 30 mm dyp. Hodet er 17 mm høyt (omtrent en syvendedel av figuren). Staven er en kvist på 4 mm som settes inn i et hull i hånden.

Liten gjeter til julekrybben

Vanskelighetsgrad 3–4 · Tid: 6–8 timer, fordelt på 2–3 økter · Tre: lind eller furu · Verktøy: spikkekniv, U-stikkskjær 6 mm, V-stikkskjær (valgfritt), tappsag, håndbor med 4 mm bor, skrustikke · Emnestørrelse: 125 × 40 × 35 mm (fibre vertikale)

En gjeterfigur på 120 mm høyde, med kappe, hette, veske og stav, skåret i en enkel stil med rene flater. Det siste prosjektet i boken og en gjenstand du kan ta vare på gjennom mange jular.

MATERIALER

- 1 kloss av lind på 125 × 40 × 35 mm, med fibrene langs høyden, uten kvister.
- 1 rett, tørr kvist, eller en trepinne, på 4 mm i diameter og 115 mm i lengde, til staven.
- Trelim (PVA), myk blyant, kartong.
- Sandpapir korn 240 (bare til sokkelen).
- Bivoks. Eventuelt sterkt fortynnede akrylfarger (jordbrun, salvegrønn, teglrød, hudtone).

TRINN FOR TRINN

1. Tegn forsiden og siden. Merk de viktigste høydene på alle fire flatene: sokkel 6 mm, kappekant ved 10 mm, belte ved 65 mm, skuldre ved 92 mm, hake ved 98 mm, toppen av hetten ved 120 mm.

2. Med emnet i skrustikken sager du de to vinklene slik du gjorde med bjørnen (først siden, så forsiden, og sett restene tilbake med tape).
3. Tegn midtlinjen foran og bak. Lag et stoppkutt under haken og på skuldrene, og grovform hodet som en eggform, lett vippet framover.
4. Grovform kroppen som en kjegle som utvider seg nedover: kappen faller fra skuldrene til 10 mm over sokkelen. Arbeid i brede flater, uten å runde av.
5. Tegn den høyre armen som holder staven, bøyd foran kroppen med hånden i beltehøyde, 65 mm fra sokkelen, og den venstre armen ned langs siden, nesten skjult av kappen. Skill armene fra kroppen med stoppkutt og senk overkroppen 2 mm rundt dem.
6. Skjær hetten: et stoppkutt rundt ansiktet, og senk så ansiktet 3 mm i forhold til kanten av hetten. Hetten skal kaste skygge på pannen.
7. Ansiktet i flater: ett lett vannrett V-kutt til øynene, to skrå kutt til sidene av nesen, en liten linje til munnen. Ikke mer enn det: på en figur på 12 cm sier noen få bestemte kutt mer enn mange detaljer.
8. Skjær foldene i kappen med U-stikkskjæret eller med brede V-kutt: 3–4 lange folder som løper ned fra

skuldrene og utvider seg mot bunnen. Følg fibrene, fra toppen og ned.

9. Skjær vesken på venstre hofte: et rektangel på 18 × 22 mm i 3 mm relieff, med stroppen skåret på skrå over kroppen fra høyre skulder.
10. Gjør ferdig sokkelen: rektangulær, 38 × 30 mm, 6 mm tykk, med fasede kanter. Den må være helt flat slik at figuren står støtt i julekrybben.
11. Med emnet fastspent borer du et loddrett hull på 4 mm rett gjennom hånden, og deretter et lite blindhull på 3 mm dybde i sokkelen, under hånden. Skyv inn staven, med en dråpe trelim bare i sokkelen.

> **Sikkerhet:** slanke, høye figurer holdes ofte i hånden, med eggen nær fingrene. Bruk korte tommelgrepkutt med beskyttet tommel og hansken på hånden som holder, og arbeid med figuren hvilende på benken så ofte du kan. Hullet i hånden må bores med emnet i skrustikken: borbitet kan skli på det buede treet. Den slanke staven er ikke egnet for små barn.

FEIL DU BØR UNNGÅ

- **For stort hode:** på en voksen figur er hodet omtrent en syvendedel av høyden. Kontroller med skyvelære før du detaljerer ansiktet.

- **For mange detaljer i ansiktet:** jo flere kutt du gjør, desto mer sliten kan ansiktet se ut. Stopp tidligere enn du tror.
- **Tynn hals:** med vertikale fibre knekker hodet av. Hetten hjelper: la den være fyldig og forbundet med skuldrene.
- **Folder som er parallelle:** kappen ser ut som et rør. Start foldene tett sammen øverst og la dem vifte utover mot bunnen.
- **Ujevn sokkel:** figuren velter. Sjekk den på et flatt underlag og rett den opp.

OVERFLATEBEHANDLING

Krybbefigurer er vakre naturlige, bare med bivoks. Vil du farge dem, bruker du akryl som er sterkt fortynnet med vann, nesten gjennomsiktig, slik at fibrene i treet fortsatt synes: jordbrun til kappen, salvegrønn eller grå til tunikaen, teglrød til vesken, en svært lys hudtone til ansiktet. Legg på én farge om gangen og la den tørke. Når alt er tørt, binder et lag bivoks med en myk pensel fargene sammen og gir en varm glød.

VARIASJONER

Gjeterpike: i stedet for staven en liten kurv i armene og et hodeplagg. **Gjeter med lam:** en kloss på 45 mm bredde, med et lam over skuldrene holdt i bena.

Fløytespiller: med spiss lue og en lang fløyte under armen, for de mer erfarne. Med de samme trinnene kan du bygge opp en hel julekrybbe litt etter litt: sauer, et esel, flere gjetere.

Et lite får er det ideelle følget til gjeteren og en god måte å bruke opp restetre på: en liten kloss på 50 × 25 × 35 mm, en bønneformet kropp, et lite hode og ull skåret med mange strøk med U-stikkskjæret.

Tips: skriv navnet ditt og årstallet under sokkelen, med blyant eller en permanent tusj. Om noen jular blir det fint å finne det igjen.

Gaveideer: innpakning og hilsen

Nå har du spikket elleve ulike gjenstander, og sannsynligvis noen flere, regnet med prøveemner og andre forsøk. Mange vil ende opp på dine egne hyller eller på kjøkkenet ditt, men noen er laget for å gis bort. En håndskåret gjenstand bærer med seg tiden og omsorgen til den som laget den, og den som får den, kan kjenne det. I dette kapittelet finner du ideer til å kombinere prosjektene, pakke dem inn med omtanke, skrive en hilsen og sende dem av gårde med råd om stell.

Un regalo fatto a mano, avvolto con semplicità: carta, spago e un tocco di legno.
Foto: AnnLarin / Pixabay

Kombinasjoner som fungerer

Idé	Prosjekter	Til hvem
Kjøkkensett	Stekespade, skje, honningpinne	Noen som elsker å lage mat, et nytt hjem, et bryllup
Søt frokost	Honningpinne med et glass lokal honning	Venner, kolleger, en takk
Lesekrok	Bokmerke med blad og ugle	En student, en ivrig leser, en lærer
Nattbord	Bladfat til ringer og øreringer	Bursdager, jubileer
Små venner	Liten fisk, skilpadde, pinnsvin	Barn (under oppsyn av en voksen) og besteforeldre som samler på dem
Jul	Liten gjeter, et lite får, pinnsvinet under juletreet	Familien, alle som setter opp julekrybben
Den spesielle gaven	Sittende bjørn	En nyfødt, et barnebarn, noen du er glad i

Sikkerhet: hvis gaven er til et lite barn, velger du hele, solide figurer på minst 80–100 mm lengde, uten påklebde deler, pinner, magneter eller uegnet maling. Den lille gjeteren med staven og delene med magneter er for voksne og større barn.

En enkel, elegant innpakning

En gjenstand i tre trenger ikke omstendelig innpakning: enkle, naturlige materialer fremhever den faktisk best.

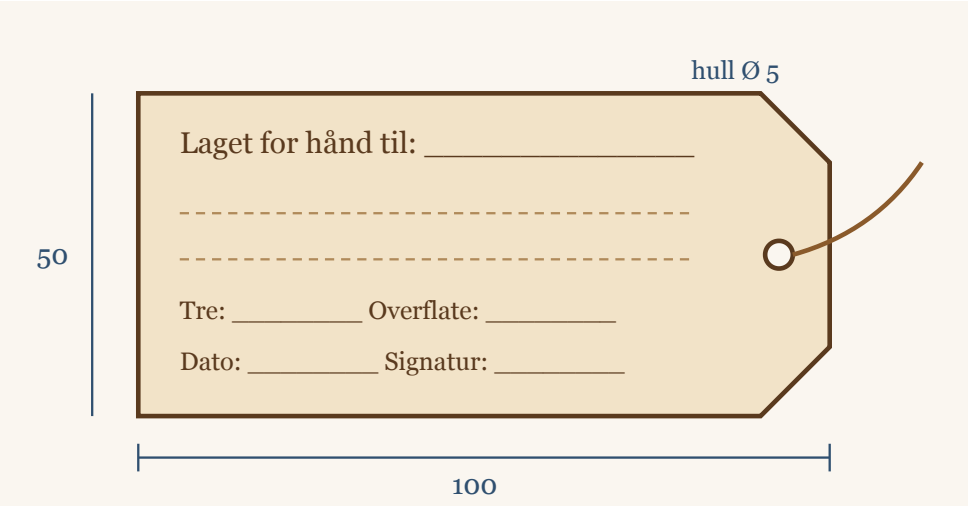
- **Brunt papir og hyssing:** pakk gjenstanden inn i et ark hvitt silkepapir, deretter i brunt papir, og knyt med bomullssnor eller bast.
- **Liten pappeske:** til figurene (ugle, bjørn, gjeter) bruker du en eske som bare er litt større, med et leie av rene lindespon fra benken din. De lukter tre og beskytter de utstikkende delene.
- **Pose av lin eller bomull:** perfekt til skjeene og honningpinnen. Posen kan deretter brukes til å oppbevare dem i.
- **En kvist:** en liten kvist av rosmarin, eføy eller gran under snoren gir et preg av årstiden.
- **Bokmerket:** gi det i en bok som er valgt ut til personen, mellom sidene i første kapittel.

Hilsenen

En signatur eller en hilsen gjør en gjenstand til et minne. Her er noen måter å gjøre det på, fra de enkleste til de mest krevende:

1. **Med blyant under sokkelen** på figurene, før voksen: et navn, en dato, et ord. Den forblir diskret og varer.
2. **Med en permanent tusj med fin spiss**, på tre som allerede er pusset og før overflatebehandling. Prøv først på en kapp, for på enkelte tresorter flyter blekket utover.

3. **Skåret med V-spor**, slik du lærte med bokmerket: initialer på 8–15 mm høyde på baksiden av et skaft eller under en sokkel. Tegn bokstavene som enkle versaler, uten trange kurver.
4. **På en lapp** av kartong som knyttes på med snor, med hilsenen og stellerådene.

En gavelapp på 100 × 50 mm i kartong: plass til hilsenen, treslaget, overflaten, datoen og signaturen din. På baksiden skriver du stellerådene.

Stelleråd å legge ved

Den som får en gjenstand i tre, vet ofte ikke hvordan den skal behandles. Skriv av riktig tekst på baksiden av lappen.

For kjøkkenredskaper

> Vask meg for hånd i lunkent vann med litt oppvaskmiddel, tørk meg med en gang og la meg ikke ligge i vann. Ikke i oppvaskmaskinen, ikke i ovnen. Når jeg ser tørr ut, henter et tynt strøk næringsmiddelgodkjent olje meg tilbake i form.

For figurer og pynt

> Hold meg unna varme, direkte sol bak glass og fuktighet. Støv meg av med en myk børste. Én gang i året gir et tynt strøk bivoks meg gløden tilbake.

For bladfatet

> Jeg er laget for tørre ting: ringer, nøkler, en klype grovt salt. Ingen væsker. Hvis jeg mister glansen, er et tynt strøk bivoks alt jeg trenger.

Prosjektloggen din

Å notere hva du har gjort er en av de beste måtene å lære på. For hvert prosjekt noterer du hvor lang tid det tok, hva som fungerte og hva du ville gjort annerledes: neste gang starter du derfra.

Nr.	Prosjekt	Vanskelighetsgrad	Anslått tid	Min tid	Notater
1	Stekespade	1–2	2–3 timer	_____	_____
2	Bokmerke med blad	1–2	1½–2 timer	_____	_____
3	Liten fisk	1–2	1½–2 timer	_____	_____
4	Treskje	2–3	4–6 timer	_____	_____
5	Bladfat	2–3	4–5 timer	_____	_____
6	Pinnsvin	2–3	3–4 timer	_____	_____
7	Ugle	2–3	3–4 timer	_____	_____
8	Skilpadde	2–3	3–4 timer	_____	_____
9	Honningpinne	3–4	3–4 timer	_____	_____
10	Sittende bjørn	3–4	6–8 timer	_____	_____
11	Liten gjeter til julekrybben	3–4	6–8 timer	_____	_____

Slik fortsetter du å lære

- **Lag prosjektene du likte på nytt.** Den andre skjeen lærer deg mer enn den første, den tredje bjørnen mer enn den andre. Å gjenta er ikke å gå bakover.
- **Endre bare én ting om gangen:** en annen tresort, en annen størrelse, en variasjon. Slik forstår du hva som forårsaket endringen.
- **Korte, hyppige økter:** fire økter på 30 minutter i uken er verdt mer enn et to timers maraton på søndag, og hendene dine holder seg friskere og tryggere.
- **Hold verktøyet klart:** skarp egg, lærreimen innen rekkevidde, en ryddig benk. Hvis du må gjøre alt klart hver gang, ender du med å utsette det.
- **Se på arbeidet ditt igjen etter noen dager:** feilene du ikke ser i dag, blir tydelige om en uke, og det samme blir framgangen din.

> **Tips:** når du gir bort en utskåren gjenstand, ta vare på et bilde og, hvis du kan, et nytt bilde noen måneder senere, når den har vært i bruk. En skje som har rørt i hundre gryteretter, er enda vakrere enn da den forlot benken din.

Neste steg, hvis du har lyst, er den tredje boken i serien: der lærer du å finpusse detaljene, å rette opp de vanligste feilene, å dekorere en skje med et relieffblad og å gi arbeidet ditt et

virkelig ferdig uttrykk. Men det haster ikke. Ta deg tid til å glede deg over det du har gjort til nå: elleve prosjekter, elleve nye ferdigheter og en benk full av søtt duftende spon.

God spikking, og vi sees snart.
Sindre Bakke